
PAMFLET
859

GVILLELMI VERHEIDEN

IN

CLASSEM XERXIS HISPANI ORATIO.

AD

SERENISSIMAM ELISABETHAM ANGLIÆ REGINAM.

HAGÆ-COMITIS,
Ex officinâ Alberti Henrici.
cIↄ. Iↄ. XCVIII.

SERENISSIMAE
AVGVSTISSIMAEQVE
HEROINÆ
ELISABETHAE,
ANGLIÆ, FRANCIÆ, HIBERNIÆ REGINÆ, &c.
PERPETVAM FELICITATEM.

ARIETAS rerum humanarum magna in multis, major in Dynastis, maxima in Tyrannnis apparet. quos utá primo suâ quidem opinione perbeatos, sic ad extremum ipsa re calamitosos esse cernas. Vt enim Divinum jus pariter atque Humanum post Libidinem suam habere, summum Imperium summam Felicitatem ducere cœperunt; facilé per fas atque nefas consequuntur eam, in qua Beatitatem stulté ponunt, Potentiam. Innocentiam enim, quæ malarum insciens artium Æquitate disceptare, non judice Marte consuevit, excipit frequenter incautam instructa dolis viribúsque Audacia. Postea veró quám exsultare Improbitas, Virtus afflictari cœpit, Deus immortalis, quem nulla nec astutia ludat, nec lædat violentia, calamitatem bonorum felicitate, felicitatem Tyrannorum calamitate compensat. Quamobrem magna me, atque adeo spes maxima tenet brevi erectam videndi, quæ nimis afflicta jacet, Libertatem. Ille profectó, qui totum adhuc Terrarum Orbem territavit armis, ad lapsum (utinam ruat) ca-

 pite

pite jam toto propendet. Nam, hoc Navali Terrore sublato, ne rem unam esse actam putemus, Tria secunda nobis, adversa illi acciderunt. quandoquidem & Periculum, quod imminebat, repulsum; & formidolosa aliquantúm imminuta Potentia; &, quod ego maximum esse duco, patefacta est omnibus DOMINANDI CUPIDO. hinc quanta sit consecutura Mutatio, ego non dico; vident Prudentes; ipse, qui propinquat, Dies docebit. Cujus igitur Victoriæ res ipsa cúm tibi, Deo simul & Virtute tuâ adjuvante, gloriosa est, tum omnibus etiam bonis, maximéque Belgis salutaris futura; Illius Recordationem ad te (majora, cúm matura jam ætas adoleverit, daturus) homo Belga mitto. Quod si qui Rem levem hanc eáque re ingratam tibi fore putant, desinant illi Magnanimitatem tuam angustiâ suâ metiri. scio ego abjectos sordidósque mortales præstantiam doni solere, Principes autem, id est, homines altâ mente præditos Animi magnitudinem intueri. Nam quód me vehementiús in Hispanum multa dixisse dicent (a quo tamen Prudentes & amantes Patriæ viros longé afuturos plané confido) hæc velim in pectus suum demittant: Primúm, Belgam esse me, quicum ea fœdera non pepigit Hispanus, ut quod Veritas ipsa clamat, loqui non liceret: Deinde, eum Belgam, qui tum primúm in hanc sum lucem ingressus, cúm Albani furor in Patriam crudelissimé sæviret. ex quo, si placet, intelligant, Odium crudele Tyranni animo meo á teneris jam tum unguiculis impressum: Tum eum etiam Belgam, qui non hortatu aliorum incitatus, sed naturâ meâ paratus, non juvenili temeritate prolapsus, sed ipsâ Ratione adductus, Mentem meam, Linguam, Dextram, totum denique me devovi

PATRIÆ

PATRIÆ LIBERTATI, pro qua, tantùm abest ut calumniæ ignavorum, quos didici contemnere, me desistere victum ab incœpto cogant, ne quidem ipsam subire mortem horrebo: illud mei Doctoris in pectore versaturus,

VNA *salus Victis*, NVLLAM *sperare salutem.*

Lugd. Batavorum, ipsis Kal. Ianuar.
CIↃ. IↃ. LXXXIX.

BELG. *Libertati, & Majestati Tuæ*

DEVOTVS

Guillelmus Verheyden
Graviensis, Belga,

In Argonautarum Regem,

PHILIPPVM HISPANVM

AVREAM BRITANNIÆ

PERISCELIDEM RAPERE VOLENTEM.

Abstulerat VELLVS *cur non Hispanus Iason,*
Quod Bullâ, Votô, Numine Papa dedit?
Flammivomum primum fuerat superare DRACONEM.
Servabat uigilans Ostia, Regna DRACO.

IN PLENIPOTENTISSIMVM

PATREM PONTIFICEM EIVSQVE NATVM POTENTISSIMVM PHILIPPVM,

XERXEM HISPANVM,

FAVCES MARIS BRITANNICI PROPTER ITIVM PORTVM ARMATA CLASSE suffocantem, Anno cIↃ. IↃ. LXXXIIX.

AD BRITANNOS NEGANTES PONTIFICEM.

En Papæ NATVS *mare jungit pontibus: ipsum*
PATREM *non vultis credere* PONTIFICEM?

IN DV-

In Ducem Medinæ Sidoniæ, Nauarchum,
PARMENSEM ORNITHARCHVM
MARI FRVSTRA EXSPECTANTEM.

PRO ITALO AVCVPE.

FLVCTIBVS in mediis solus, Nauarche, maneto:
His Auceps agris Italus ille manet.
Nauarchus Domino capis, Ornitharchus eidem:
Caßibus hic Terrâ, Claßibus ipse Mari.
Iure igitur, Nauarche, fugit maria Ornitharchus.
Aucupii locus est non Mare, Terra locus.

In submersam Holcada Medicorum pestiferam CLASSEM sequentium.

AD INFLATOS ET PERDITE SVPERBOS HISPANOS.

Hispanos tumidos Hydrops cur sustulit? Ipsos,
Non mirum est, Hydrops sustulerat Medicos.

In Preces submissi Hispani, ceteroqui audacissimi, cúm Fluctibus maris Hibernici obrueretur.

AD HISPANOS SE NVMQVAM VICTOS IACTANTES.

Martial. de Leandro.

Clamabat tumidis audax Hispanus *in undis,*
Mergite me Fluctus, cúm rediturus ero.

Transscripta ex Iberonauticis Apollonii Belgici.

GVILEL-

GUILLELMI VERHEIDEN

in Classem

XERXIS HISPANI

ORATIO.

I Deus immortalis fecisset, ut, quantó vehementiús impii nefariíque hostes aras atque focos, vitam fortunásq. nostras oppugnant, tantó diligentiús boni fortésque viri propugnarent; concideret improborum conatus, staret tuta & inviolata Libertas. nulla enim calamitas, nulla clades esse tanta posset, quam non aut salutare prudénsque consilium prohiberet, aut præstans animi magnitudo profligaret. Verúm nescio quo Reip. fato evenire dicã, cúm in maximum Patria periculum & in extremum sit adducta discrimen, ut paucissimi ad hanc veluti perniciosissimam intestini belli flammam, quâ possint, ope reprimendam concurrant: quam, si quidem se suósque salvos esse vellent, non armis modó viribúsque restinguendam, verúm suis etiam corporibus obruendam putarent. Etsi enim, quod natura ratióque præscribit, quod necessitas ipsa cogit, non omnes peræquè succumbenti Patriæ subvenirent, tamen pro sua quisque virili laborare, non timiditatem aliorum morari deberet. Quid enim aliud liberatores illi nostri defensorésque fecerunt? qui, etsi parum fuerant ab iis, a quibus debuerant, adjuti, tamen, non quid efficere ipsi possent, sed, quid salus Reip. postularet, cogitarunt. Vt mihi quidem hi divini inter mortales viri non tantúm nobis profuisse videantur, quód furibundos HISPANI conatus represserunt, verúm etiam, quód juventuti præclarissima Patriæ

defendendæ exempla tradiderunt. virtutis enim fructum Reipublicæ, hereditatem gloriæ suis, at exemplum facti cunctis reliquerunt. Numquam-ne talium virorum imago vel ignavissimum quemque ad Libertatē capessendam commovebit? nisi fortè aut vilem ipsorum spiritum, quod est ingrati, aut potiorem tuum, quod arrogantis vel dementis, esse arbitraris. Ego profectó (pariat animus, quod jamdiu parturit) ut Patriæ meas, quas debeo, partes persolvam, hanc animam, hoc corpus, hunc spiritum, quem natura sibi arrogat, tibi dono, tibi dedico, tibi divoveo, O Belgarum sancta LIBERTAS. Hoc ego adstrictus sacramento excubabo semper & vigilabo: nihil, quod ad salutem Patriæ pertinere & licere mihi arbitrabor, prætermittam. Si labor suscipiendus; suscipiam: si molestia subeunda; subibo: si quod periculum, si qua dimicatio futura est, non modó non refugiam, verumetiā sacramenti mei conscientiâ erectus appetam atque deposcam. Quemadmodum igitur antea sponte meâ & naturâ paratus, cúm maximé furor arderet Hispani, cùm ventis, velis, remis incitata Classis aduolaret, tum VII. Kal. Aug. quo judicatus est Hostis Belgarum PHILIPPVS Diem Patriæ salutarem, gratum bonis viris, mihi veró jucundū laudatione in memoriam revocavi: ornavi constantiam; abjeci socordiam: potentiam Hispani videri magis, quám esse pertimescendam probavi: Sic idem ego nunc jurejurando confirmatus, Deum immortalem Patriámque testatus de pernicie atque Terrore universi terrarū Orbis exstincto oratione triumphabo. Nam quæ res umquam accidit vel accidere potuit aut Britannis Belgísque optabilior, aut exteris nationibus vtilior, aut acerbior Hispanis, aut commē-

danda magis memoriæ posteritatis sempiternæ? Priús ille
ipse Oceanus, qui naufragos illos absorpsit, dissipavit, eje-
cit, Britanniam atque Belgicam, priús ipsam inundabit
Hispaniam, quám justissimum illius pestiferæ Classis in-
teritum ulla vel oblivio delebit, vel obscurabit vetustas.
quám enim diu aut nostrum, aut illorum nomen exsta-
bit, tamdiu & victoriæ nostræ manebit, & calamitatis
illorum recordatio. Itaque hanc ego victoriam eó liben-
tiús alacriúsque commemorabo, quód nihil accommo-
datius, sive ad tristitiã calamitosorum consolandam, sive
ad tarditatem otiosorum incitandam, esse videatur. Quod
enim majus ad minuendũ dolorẽ solatium, si tam celerẽ
tantæ Classis interitum, quod acrius ad defensionẽ sui suo-
rúmque incitamentum, si Cupiditatẽ dominandi expen-
das? Quamobrem & ambitiosissimum Hispani conatum,
& supplicium ejusdem multó gravissimum dicendo perse-
quemur. partim ut vobis, Ptincipes Christianæ Reip. at-
que Dynastæ, quod hactenus ratio non persuasit, res ipsa,
quæ valet plurimúm, ostendat, Vos esse illos, quibus in-
sidias, quibus arma, quibus Servitutem minitatus fuit &
minitatur Hispanus. Etenim documentum vos capere vo-
luit ipsa fortuna, quos in posterum amicos sperare, quos
inimicos timere, quales ipsi vos præstare debeatis. quod
nisi hodierno die videtis, nisi tela machinásque in muros
vestros fabricatas retunditis, actum est de salute vestra,
actum de Rep. actum de Libertate. partim uti vos, Belgæ,
quos perdiu adversa belli fortuna divexavit, cúm incertos
eventus variúmque Martem videtis, tum & imbecilles,
imperatore Deo repugnante, Tyrannorũ vires contemna-
tis, & patrios spiritus animósque Belgarum, id est, fortissi-

morum virorum nomine dignos recipiatis. Cvm enim graviſſimarum a condito Mundo Hiſtoriarum auctoritas, tum etiam certiſſimus omnium magiſter rerum Eventus raro Tyrannum ultra viginti, raró Tyrannidem ultra centum annos progreſſam fuiſſe teſtantur. quandoquidē Deus immortalis, cujus in poteſtate ipſa rerum viciſſitudo conſiſtit, nihil graviús, quám potentes illos Gigantes ſuperbóſque deteſtatur. Cur enim montes frequenter altiſſimos fulmine deturbari? cur turres editiſſimas violentiâ ventorum proſterni? cur robuſtiſſimos perſæpe exercitus perexiguâ militum vi profligari videmus? Quoniam ſummus ille cælorũ terrarũmq. gubernator dejicere excelſos, extollere ſubmiſſos, potentes infirmare, infirmos adjuvare contendit, dum neminem omnino, niſi unum ſe ſuſpiciendum, ſe admirandum, ſe colendum eſſe arbitratur. Quod ſi ita eſt, quis non intelligit duriſſimas pœnas, atrociſſimos conſceleratiſſimo cuique Tyranno cruciatus imminere? Quis enim adeo deteſtabilis homo, quæ bellua, quod denique monſtrum fuit umquam inventum tam pernicioſum generi humano támque infeſtum, quám Libertati, quám virtuti, quám, prô ſcelus indignum! Divinę Majeſtati TYRANNVS? Quem enim ego Tyrannum appello? Illum, qui libidine ardens, furore præceps Legum poteſtatem, ſanctitatem judiciorum, Senatus auctoritatem, Divini cultus religionem, innocentiam ſubditorum, morē majorum, denique nefarié Divina & Humana jura proculcat dummodo per vim pérque nefas illum, quem Ambitione occæcatus ſibi finxit, invadat teneátque Principatum. In quo ſit ſané felix (ſiquidē ulla eſſe poteſt in ſcelere felicitas. nam meâ ſententiâ, niſi qui juſté agat, felix

esse nemo potest) verumtamen sit ab breve exiguúmque tempus fortunatus: at, ne Libertate fruar, nisi se tandē aliquādo aut natum fuisse, aut in scelere fortunatum exstitisse deploret. Aut enim Deus omnino nullus est, quod vel suspicari nefas, qui inferiora hæc & mortalia curat, aut atrocitatē maleficiorum gravitate pænarum compensat. Nam si quando supplicium differtur diutius, quám aut improbitas Tyranni videtur, aut innocentia bonorum postulare, nihil est, quod magnopere mirari possimus. CONSUEVIT enim Deus immortalis, quó graviús homines ex commutatione rerum dolerent, quos pro scelere ipsorum punire decrevit, his secundas interdum res & diuturniorē impunitatem concedere. Quare multa viri prudentes audierint, multa meminerint, multa legerint, at neminem omnino Tyrannum quamvis felicissimum vel ad extremam pervenisse senectutem, vel sine luctu vixisse, vel ullum tulisse scelus impune dicent. Repete Dionysios Phalaridésque Siculos; repete Alexandros Pheræos, Aristodemos Cumanos: recense Tarquinios Superbos, Caligulas, Nerones; recense Domitianos, detestabiles Iulianos, Scythásque Tammerlanos. denique antiquitate vetustissimos, magnitudine imperii potentissimos, pravitate nequissimos recēse Tyrannos: Quid? non ne ad unum omnes ab ipso Deo puniti, a Senatu damnati, a civibus expulsi, a satellitibus, ab amicis, a filiis interfecti, conscientiâ scelerum (quo tormento quod possit esse majus?) exanimati graviores, quám optare quis posset, pœnas dederunt? Et in hunc præstantissimorum scilicet Heroum numerum, nisi furorē tuum crudelissimis consiliis incitatū cohibeas, nomen, Philippe, tuum relatum esse brevi audiemus. Omnes enim mortales,

tales, qui & te, & tuos, & tuorum facta cognoverunt, nimiúm hercule diu isto te honore atque mercede defraudari queruntur. Testes sunt Sicilia, utraque Hispania. testes Insubria, Campania, quas Regiones tu more majorum viventes & Libertatẽ patriam indignè projicere, & servile jugum perinvitas recipere vi armísque coëgisti. testis est vetus India; & illa, quæ malo suo inventa fato sæpius sanguine civium suorum, quám aquâ redundavit. testis est Belgica, quæ gravissimo defatigata bello per viginti jã annos vix punctum temporis respiravit. testis est Lusitania, quæ miserum in modum decepta se non tantúm Rege suo abs te, verúm etiam Libertate spoliatam esse clamat. testis est Gallia, quæ Guisiorũ tuorum furore exhausta atque vastata miseriã calamitatémque suam tibi refert acceptam. testis est Polonia, quę jam altero ab hinc anno comparatas sibi consilio operáque tuâ insidias fortissimé felicissiméque oppressit. Testis est novissimé Britannia, quam Divina benevolentia salvam incolumémque a vastitate & incendio conservavit. Testis est Orbis ipse terrarum; omnes Nationes, quæ quidẽ, aliæ clám, aliæ palám & aperté, sed omnes unâ mente pœnas abs te miseriæ suæ dolorísq. reposcunt. O te miserum, si hęc sentis! miseriorem, si ignoras quám miser sis, quám calamitosus! Erras, Philippe; erras. non te Deus adhuc a supplicio factis illis tuis dignissimo servavit, verúm ad pœnas graviores te & cruciamenta reservavit: neque te ad Principatũ evehendum, verúm, quantó altiús ascendisti, tantó graviús affligendum putavit. Nam si qua signa, Belgæ, Divinæ voluntatis ullo umquam tempore apparuerunt, illa profectó omnia hac tempestate ita fuerunt manifesta, ut & illi debitũ exitium, & pristina nobis

Libertas

Libertas appropinquet. Quid enim? An præsentia Divini numinis umquam clariús perspecta fuit & patefacta mortalibus, quám cúm vasta CLASSIS illa, quæ non modó viros, arma, thesauros, verúm etiam Deos omnes Deásque vehens exscidium perniciémque Orbis allatura videbatur, non ab homine, sed ad ipso Deo, non armis, sed ventis, non viribus humanis, sed ipsis disjecta fluctibus periret? Et certé si inveteratū Hispani odium consideras, irâ totus flagrabat; si potentiam, accipienda Servitus erat, aut indigna subeunda mors; si confidentiam, exploratam habebat victoriam; vicerat. quid quæris? triumphabat. Quamobrē non modó vos, quorū calamitati gravissima Hispani clades est consolationi futura, verúm etiā vos oro, Principes, quorum industriā atque virtutē improbissimus debet exitare conatus, quem ad modum tam dirum tetrúmque exitium repulsum rejectúmque sit, diligenter attendatis. Ut igitur caussam hujus tantæ audaciæ, vel potiús occasionē videamus (caussa enim omnium malorum in Hispano est Ambitio) sic in primis moderabor orationi meæ, nihil ut dicturus sim, nisi quod ita notum sit átque testatum, ut silentio præteriri non possit. nec enim meum esse puto, Magnorum consilia Principum ullo pacto indagare. Si autē ea, quæ stomachum Philippo movere potuerunt, re & veritate expendas, nulla sunt: sin ipsius iudicio metiaris, sexcenta. Nam qui nullâ lacessitus injuriâ, ne verbo quidem violatus florentes persæpe populos Libertate, fortunis evertit, hunc belli caussam, vel potiús caussas suâ quidem sententiâ gravissimas occasionémque adeptum quo tandē conflagrasse odio putamus? Ut enim omittam tranquillitatem, pacem; ut omittam felicissimum Britanniæ statum

sum-

ſummámque Libertatē, quibus eſt omnibus naturâ inimicus, Non hæc illum cauſſa concitavit? Regina vicinos ſibi Belgas, (quibus patriam eripere Libertatem, alienā injungere Servitutē præter jus atque fas, præter Leges Regionis, præter morem majorum inſtituebat Albanus,) non continuó terrâ maríque bello perſequendos eſſe judicavit. malé factum. Quamquam in eo tantúm aberat, ut te vel minimâ ex parte offenderet, meliús, quám ipſe tu, & utilitati, & dignitati tuæ conſulebat. videbat enim, & veré videbat, niſi dementiâ Hiſpanorum aliquantúm compreſsâ, Belgas æquitate ductos, neceſſitate tractos fidē auxiliúmq. potentioris Dynaſtæ adverſus immanitatem Albani imploraturos: &, hoc ſi facerent, omnem tibi ſpem ad priſtinam auctoritatem adſpirandi præreptā eſſe & præcluſam videbat. Itaque numquā Belgas ſcelere tuorum vehementer afflictos, vehementiús affligendos putavit. neque enim eam ob cauſſam in tanto imperii faſtigio erat collocata, ut miſeros egentéſque Belgas, qui crudeliſſimo Albani mucrone non cecidiſſent, fugientes trucidaret. Sed, ne quam ſocietatem cum externo Principe coirent, Ne peregrino Principatum deferrent, Ne te, qui te ipſum per ſummam injuriā omni jure ſpoliaras, repudiarent: quoties tibi concordiæ, pacis, compoſitionis auctor fuerit, ipſe Tu, ſi quā habes mentem, recordaris. Sed non hęc illum ratio adegit? Nefarios latrones illos, qui facti ab Hiſpano perpaucis anté annis, Romano Iove bene adjuvante, conturbare Hiberniam conabantur, Regina ſive expulit, ſive emiſit, ſive Regni finibus exire juſſit. magnum facinus. Quaſi veró qui Libertatem ſuam non traderet, ac non is, qui alienam nefarié cuperet, vim injuriámque inferret. verumtamen eſt

illa

illa omnium natura improborum, vt ab iis se, quibus facere non potuerunt, injuriam accepisse dicant. Non hoc facinus ipsum commovit? Regina Belgarum precibus, & antiquissimâ societate, & conjunctione arctissimâ adducta, partim ad barbariam ab humanissima gente repellendam, partim ad Regni sui incolumitatem, quę devictis Belgis esse nulla posset, conservandam, prostratam indignâ sorte vicinorum Remp. spe erigere, ope suâ adjuvare decrevit. At quorum vicinorum? eorum, qui tot jam annos omnes belli tempestates subierunt; Albanos represserunt; devicerunt Austriacos; sustinuerunt Alexandros, omnes Hispanos: atque adeo Dominum Hispaniarum ipsum hostem Reip. inimicum Libertatis unâ & mente & voce judicarunt Philippum. magnum Reginæ & grave crimen. Quid si non tantùm bonis illis heroicísque temporibus, verùm hac etiam tempestate prudentissimis Principibus est usitata consuetudo, vt finitimis potentioris alicujus violentiâ pressis, quacunque possint ratione, succurrant? id enim verentur viri prudentes, qui publicam tueri Libertatem, antiquissimam sibi curam esse ducunt, Ne vicino devicto, victore hoste, convalescente potentia, aut eamdem belli fortunam experiri, aut iniquam tolerare conditionē cogantur. Itaque hanc defendendi rationem non solùm Athenienses, sed etiam ii, quorum & togata prudentia laudatur, & armata fortitudo, Lacedæmonii sanctissimé coluerunt: hanc Itali Principes, quorũ in primis in Republ. gerenda probatur industria, fœdere sanxerunt; hanc Reges omnes atque Dynastæ, quibus & pax cordi fuit, & curæ Libertas, tenuerunt. hanc igitur rationem si Christianæ Reip. Principes (quod mehercule non fecerunt) si a prin-

C cipio

cipio secuti fuissent, illos, Philippe, mihi crede, tu, non te illi timerent: Potentiam tuam ipsorum justitia, non libido tua terminaret. Verúm excitat te, quantúm conjecturâ augurari possum, C. CÆSARIS factum illius, Qui cúm Bello Gallico Belgis subministrata a Britannis auxilia intellexisset, infestis derepente signis trajecit; Insulā invasit; direptam miseré atque afflictam ad arbitrium suum pæne totam revocavit. Præclarum facinus, ut pleraque omnia Romanorū: quos non vis, non injuria hostium, non pax, non societas violata, sed Ambitio, sed Avaritia, sed immoderata regnandi Cupido ad arma stimularet. hic igitur te, ut opinor, Cæsar majori cupiditate dominandi incensum, eamdem occasionem, eosdémque hostes nactum ad simile factum provocavit. Sed quid hæc ego? Quasi veró non S. LIGA, non Religio Romana, non venerandus Pontifex ille tuus isto te dicto, quo Cuncta tibi Hæreticorum Regna donavit, satis adversus inimicam Romanæ Servituti Britanniam armaret. Quamquam ego quidem interpretari non queo, utrum magis, ut accerrimus Christianę Religionis hostis, Regionem sibi adversam delere, an, ut Petri Piscatoris imitator, propter abundantem illius Insulæ piscationem recuperare contendat. Verum tamen, quidquid id est, tu peccare, Philippe, non potes, qui divinam venerandi Pontificis sententiam, vel potiús (putabit enim se derideri a me quód nunc iterum dico venerandi) sceleratam exsecrandi Væjovis libidinem tam religiosé tam constanter exsequaris. Quamquam, si verum quærere velimus, hunc tu Pontificem non secus, atque XERXES arborem, ut ajunt, Platanum, omnibus perornare rebus & tueri conaris. sed hoc inter te atque illum interest: Ille

suam

ſuam amore inſano correptus adamabat; tu Platanum illam tuam amare te ſimulas : ille quidem nullâ ratione; tu maximâ cauſsâ adductus: ille, ut illius aſpectu inſaniã ſuam oblectaret; tu, ut ipſius umbrâ iniquitatem ſuperbiámque tegas tuam. Niſi veró tantum ſemper laboris pertuleris, tantum ſudoris profuderis, tantum periculi adieris, ut Romanam Religioné promoueres, ac non potiús ut violentiam & rapacitatem tuam piæ voluntatis velo, religioſi ardoris fumo obumbrares. Quamobrem adeſte Principes Orbis terrarum; erigite mentes auréſque veſtras: ego cauſſas omnium, quæ vobis ab Hiſpano omnibus inuſta ſunt, malorum indicabo : Non ſtudium Romanæ Superſtitionis, non odium Religionis Chriſtianæ, non benevolentia Pontificis ad cædes, ad incendia, ad rapinas concitavit, verúm, ut LIBERTATI, ut Naturæ, ut Humanitati peſtiferum & capitale bellum denunciares, ut vaſtatione Regiones, depopulatione urbes, internecione homines, BRITANNIAM funeſtâ exſcindere Claſſe tentares, tua, Philippe, tua te Ambitio, tuus Furor, tua Avaritia movit, incendit, inflammavit. Nunc ut plenis aliquando velis ad CLASSEM ipſam feratur oratio. Quod robur! quanta vis! qualis Terror ille fuit! ut ne quidem ipſe ſol, qui luſtrare cuncta & illuſtrare ſolet, quidquam firmius, quidquã majus, quidquam terribilius vidiſſe videatur. Multúm Athenienſes, multúm Rhodios, plurimúm Carthaginienſes, plurimúm Romanos maritimis valuiſſe rebus ſcimus : at ex omnium ſeculorum memoria nullos tam ab omni apparatu Navali paratos fuiſſe inſtructósq. comperimus. Ita & vera magis minúſq. obſcura, nec tantũ admirationis in poſterum eſt habitura antiquitas. Nam & illa, quæ pro-

pter difficultatem nobis fidem non fecerunt, non ficta, sed facta, &, quæ propter insolentiam miraculorum nomen obtinuerunt, non esse tam mirabilia, quám habita fuisse comparebunt tum, cúm memoriam temporum nostrorum cum superiorum recordatione seculorum conferemus. Numerosas antiqui classes & bellicosas habuerunt: tã firmas adversus ventorum undarúmq. contumeliam, tam armatas contra vires impetúsque hostiles, tam ad conflictum & victoriam paratas nullo pacto habuerunt. Quandoquidem illę classes, quas mirabiles magis vetustas quám veritas fecit, plerumque ad unum aliquem maris sinum obtinendum, hæc ad universum perdomandũ Oceanum, illæ ad unam aut summum alteram conflictionem, hæc ad omne bellum, illæ contra singularem certúmque hostem, hæc adversus Principes Christiani Orbis universos, illæ usitatâ, nec ita gravi armaturâ, hęc inusitato armorum apparatu, illæ denique, ut vinci possent, hæc erat, ut superari non posset, comparata. Prætermitto omnia fuisse plena instrumentorum, velorum, remorum, plena sparorum, bombardarum, pilorum, hastarum, tormentorum ad evertendam Britanniam paratorum: Navium ipsarum, tamquam scopulorum rupiúmque marinarum, quám incredibilis illa fuit, quám immensa magnitudo! Miseret me undarum illarum, quæ tanto támque intolerando onere ingemuerunt: miseret ipsorum, qui tam insuetam molem tam laboriosé protulerunt, ventorum. Ajunt Iasonẽ cum delecta Heroum manu ad rapiendum auratum Colchorum Arietem conscendisse, sic Hispanum ad abripiendam Britanniæ Periscelidẽ solvisse dicerem, nisi tanta Navium illarum amplitudo fuisset, quasi non auream modó Periscelidem,

scelidem, sed ipsam auferre Britanniā, tanta altitudo, quasi Cælum, ut Gigantes olim, expugnare, in eóque Papam Deósque illos, quos Classe secum vehebat, collocare tentasset. Et cúm Deorum mentionē facio, quod pæne delapsum erat de memoria, commodúm recordor nullā navim fuisse non uni alicui separatim Deo consecratam. Qui quidem Dii etsi innumerabiles fuerunt (quod enim, non dico sacratium, sed Lararium in Hispania fuit non ad hanc translatum Classem?) unus tamē S. Bartholomæus, qui primas inter omnes sané facilē tenebat, lanionum, ut ajunt, præses, tacitus relinqui nullo modo potest. hic fœdo aspectu, ore nigro, horrido incultóque capillo (Maurū aut Hispanum esse diceres) dextrâ cultrum tenens lanionium, veste fulgens sanguinea prætoriæ navis puppim servabat. Hujus aram armati Duces tetigerunt, cúm pateras sanguine plenas humano tenerent; cúm cæso homine Christiano, non, ut veteres olim, porco, societatē cædis firmarent. Hunc eumdem (nam & opem ipsius in Laniena Parisiensi maximam erant experti) ad hanc Britannorum carnificinam fautorem sibi voluerunt & patronum habere. Et hæc ficta putatis? Quid quód nulla fuit tam abjecta, tam fumosa imago, cui non vota pro felici reditu fecerunt? Sed hæc pietas ipsorum fuit. Quid ego jam labores, quos plurimos maximósque exantlarunt, commemorem? non-ne tres annos ipsos & ampliús hunc Terrorem tanto studio atque conatu machinati fuerunt, ut non tantúm Hispania tota, verúm etiam omnes, quæ modó operam navare aliquam potuerunt, Regiones unâ laborarent? non-ne Indiā utramque ab omni metallo copiosissimam ad ingentē auri vim conficiendam peragrarunt? non-ne Lusitaniam, aliquâ ex

 parte

parte Italiam, Orientem, Occidentem, Meridiem navium robore spoliarunt? certé omnes, sive onerarias Holcadas, sive prędatorias Galeassas appelles, nomina vel a mercatorum avaritia, vel prædonum rapacitate traxerunt. non-ne cunctis Ditionis suæ populis aliquid, aliis frumentum, aliis tormenta, nullis nihil imperarunt? O sumtus illos: O labores omnibus jam tum bonis formidolosos, sed uni tibi, tibi uni, Philippe, jucundos. Te quantúm curarum laborúmq. gravitas deterrebat, tantúm illa, quæ molestiarũ fructum, periculorum exitum, principiũ Regni sperabat, hortabatur dominandi Cupido. Nam, ut viros jam ipsos, in quibus vel maximum totius rei firmamentũ fuit, videamus, non robustissimos remiges, non laboriosos nautas, non peritissimos gubernatores, sed eos modó in memoriã revocabo, qui ita naturâ facti & imbuti, ita consuetudine docti & instituti erant, ut omnes inter se de palma crudelitatis certare summo jure potuissent. Numquis latrones armatissimos? numquis veteranos? numquis omnes ad unum Hispanos, id est, ad opprimendã Libertatem, delendam Remp. exstinguendam bonorum salutem natos, factos & conflatos ignorat? Miramur exercitum Austriaci illum, & jure miramur, qui classem Turcarum potentissimã divicerit; victoriam tam omnium sermone celebratã reportarit: at si recté ratiocinari & rẽ ipsam caussis, non eventu ponderare velimus, nihil est, quód copias illius fortunâ belli magis quám virtute laudatas cum hoc invictissimo latronum exercitu cõparandas putemus. Illi plerique tyrones, imperiti, multi imbelles, hi veterani, fortes (si quis in scelere fortis) exercitati, illi magnam omnino partem Itali atque Germani, hi, quod caput est omnium, Hispani fuerunt. at quales Deus

immor-

immortalis, qui inusitatâ feritate, crudelitate inaudita omnem barbariã vicerunt! Illi, illi erant, qui Lusitaniã, utramque Indiam, utramque Hispaniam, qui Campaniam & Insubriam civili sanguine cruentarunt: illi, qui nullo umquã tempore ullum ullo in loco vestigium sine furtis, sine rapinis impresserunt: illi, qui quo pacto Regiones devastare, urbes inflammare, discruciare cives, spoliare fortunas possent, sexcenta jam anté exẽpla ediderunt. illi denique, qui, omni ætate armis transactâ, veluti rudem præmiúmq. laborum accepturi suorum ad extremum hoc facinus e disjunctissimis Mundi plagis convolarunt. Nam quid ego de morum animorúmq. immanitate dicam eorum, quorum etiam nomina (tam intolerabilia sunt, tam dura, tã barbara) aures hominum mentésq. percellunt? Quis enim magnos Barbarorũ Donnos Alfonsos, Doëgos, Allonsos, Francescos, Maurescos, Ladrones maritimósque Prædrones, Quis illustres Goth-Alanos Moncadas, Valascos, Gevaras, Norhonnas, Arellanos, aliósque, nescio quos, Maurorum filios, Quis, quorum nomina pestem perniciémq. sonant, exsecratos Maldonados, perditos Mendosas, inflatos Ventosas, difficiles importunósq. Orgas, Quis omnes ab omni humanitatis sensu abalienatos non perhorrescat Astorgas! Romani veteres illi perantiqui Gallos Senones, ob invisam corporum & animorũ feritatẽ, ad vastitatem Italiæ exscidiúmq. imperii Romani natos existimabant. & hanc hominum turbã effrenatissimorũ, quos natura ambitiosos, præda avaros, periculũ audaces, fortuna crudeles, consuetudo robustos effecit, ad exitium interitúmq. Christianę Libertatis concurrisse dubitamus? Quid si ne quidẽ ipsi dubitarunt, quin, primo quoque tempore, novâ armorum fa-

cie

cie perterritos, fractos bello Belgas, Britannos veró similiter atque ignavas sine robore, sine animo pecudes ferro trucidarent? Non-ne hæc una mens omnium, hęc una vox de Britannis fuit, Proficisci se contra hostem inscientem armorum, insuetum laboris, otio, mollitia, voluptate effeminatum, qui non modó vim & impressionem ipsorum, sed ne vultum quidem adspectúmque sustineret? Quid multa? in tantã Britannia contemtionẽ venerat Hispanis, ut victoriam inter se quasi partam gratularentur; ut antesignani principatus sibi, præfecturas, magistratus definirent; ut ceteri prædones inter se domos optimas, hortos, bona fortunásque omnium dispertirent: ut omnes, non quâ ratione consequi, sed quo pacto frui victoria possent, cogitarent. Nisi veró si delicatos illos & illustres barbaræ Nobilitatis nepotes, qui numquam in solem pulverémq. progressi sic in umbra & deliciis delituerant, ut vel soli inter Mauros populares suos conspicerentur pallentes, ad pugnã potiús atque bellum, quám ad pompã & ludum profectos esse arbitraris. Declarant id (scilicet) summâ arte elaboratæ & pretiosæ vestes; declarant illæ gazæ, quis majores ipsorum secum curvis ex India carinis avexerunt; declarant plurimorum comitatus famulorum, ornata & copiosa supellex: nimirum omnia, quæ non ad dimicationẽ, sed ostentationem, non ad solatium calamitatis, sed desiderium voluptatis, non ad certamen victorię, sed triumphum Britanniæ accommodata fuerunt, ornamenta declarant. Quid illud? quam non habet confidentiam? Effusissimi heluones, qui hereditatem suam turpissimé conturbarant, ex Hispania, ex Italia, ex Gallia in Advaticos Morinósque, tamquam ab pastum mendicitatis suæ, confluebant. Qui, cúm Britan-

tanniam animo jam expugnatam haberent, nihílque egestati suæ defuturum putarent, ita magnificé ob ora hominum incedebant, ut fastum illorum atque superbiā ipsius Principis modestia permolesté ferret. Hic Morinorum vicem, qui hæc intueri quotidie & perferre debuerunt, quis non meritó doleret, nisi ii essent, qui rerum novarum semper studiosi barbarorum insolentiam tolerare prius duxerunt, quám fortissimorum & prudentissimorum virorum obtemperare virtuti? Sed ad rem. Ergo cúm illi tantâ voluptate jam tum fruebantur, spe Regionis illius, quam, non dico, necdum invaserant, sed ne viderant, ne quidem umquam antehac cogitarant; quanto gaudio te, Philippe, qui commoditatem illius & opulentiā perspectam habebas, ad quem unum omnis victoriæ fructus redundabat, quantâ, inquam, lætitiâ te exsultasse dicemus, cúm Classem illam tuam tanto temporis spatio, tot laboribus tantóque sumtu perfectam, Deorum omnium atque Dearum numine, arís atque focis, sanctissimis PAPÆ votis procuratam, exercitu Hispanorum veterano, remis, velis instructam, summâ spe, maximis animis & secundissimo vento inflatam, ad aureā BRITANNIÆ Periscelidem non jam ire, sed volare oculis tuis videres, Cúm armorum violentiâ tuorum confidens non tantopere victoriam, quā in manibus sitam non virtus hostium, sed mora temporis differebat, quantopere triumphum de Britannia Belgicáque devicta desiderares? Et veró, ut aliquam lætitiæ suæ & confidentiæ caussam habuisse videatur: tolle prolixam propensámq. erga nos Divini numinis benevolentiam: videbis certé Remp. in summo fuisse periculo constitutam. ecquando? Tum, cúm omnia nobis adversa, infesta, illi optata & secunda fortuna

plenâ manu dedisset: tum, cúm Principes alii vario timore perculsi, alii perniciosâ securitate feré sepulti, ne altissimã quidẽ miserrimámq. afflictæ Libertatis vocem audirent: tum, cúm pręter morẽ otiosâ Germaniâ, face Guisianâ incensâ Galliâ, quietâ partim metu, partim spe Italiâ, tũ, cúm induciis pacatâ Asiâ, plané sedatâ Africâ abuteretur Hispanus: tum, cúm faventẽ sibi Cæsarem, addictum Pontificẽ, Guisios, Sabaudos, Bavaros aliósq. raptores ad nutum arbitriúmq suum paratos haberet Hispanus: tum, cúm perpetuâ belli calamitate, dissensione, falsa spe pacis debilitatos Belgas, non satis ad tantũ támq. repentinum terrorẽ expeditos Britannos teneret Hispanus: tũ, cúm subitó (quæ res improvidas hominum mentes vehementiús percutiebat) illa ipsa Classis Itium portũ advolaret, id est, claustra maris Britannici obsideret, vel potiús fauces Regionis ipsas suffocaret. tum denique, cúm ferocissimus magnitudine rerum gestarũ Parmensis exercitus ille, qui victus numquã effugit, semper victor, ut illi gloriantur, evasit, signũ uná cum Hispanis invadendi Britanniã exspectaret. qui quidẽ exercitus, si (quod & Mattiacorum & Batavorum pristina in re Navali virtus impediebat) se ad Classem adjunxisset, quasi sexaginta milia hominũ (ô vires invictas!) coacta fuissent valentium. Ne tum quidẽ erat, quód & Resp. impendentẽ sibi cladem timeret, & maximã victorię spem præ se ferret Philippus? Si C. Cęsar semel atque iterũ, ex eodẽ Itio portu transmissione facta, asperrimã jam tum belli studio Insulã felicissimé, ut ille feré omnia, devicit, quid erat causę, cúm illius factũ imitaretur Philippus, cur non ejusdẽ sibi fatum speraret? Ac videte quantúm inter Romanũ illum & hunc Hispanũ intersit: Ille cum paucis navibus, nec ita firmis, cũ

militum manu mediocri, contra fortes viros, voluptatis, mortis contemtores, Hic cum valdissima Classe, cum duplici veteranorũ exercitu, in molles, uti in animum inducebat suum, & ignavos ire contendebat. Verúm O cogitationes inanes! O spes fallaces! O irritos Tyrannorum conatus! Victi sunt ii, qui victoriã pro certo habebant: vicerunt ii, qui difficillimum horrebant exitum belli. Victi sunt ii, quibus nihil deerat ad vincendũ: vicerunt ii, quibus erant omnia, præter spem & virtutẽ, ademta. Victi sunt ii, quos cuncti victores, vicerunt ii, quos nulli non victos crediderunt. Hancine fortunæ varietatem tibi, qui toties victor, ubi te oppressum oportuit, evasisti, eventurum putasti? Numquam tibi in mentẽ venit, Nusquam minús, quám in Bello principiis eventa respondere; Ancipitẽ esse variúmq. Martem, qui sæpe jam exsultantem ab afflicto, victorem a victo, spoliantẽ ab abjecto propulsarit? numquã a principio facinoris tui considerare potuisti, Nulli æqué iratum esse Deum, atque illi, qui in summo felicitatis gradu collocatus servare Potentiæ modum nequiret? nisi forté, quód te Deus hactenus non punivit, eó violentiæ tuæ favere cogitasti. falsa tua te & nefaria persuasio fefellit, decepit, elusit. Iacet consilium, jacet conatus; jacet illa, quâ Mare, Terram, Cælúmque terrebas, CLASSIS. Hæc quæris quis fecerit? DEVS. Quare per eumdem Deum Opt. Max. præsidem Patriæ nostræ, auctorem hujus Victoriæ, ut laudem omnem Divinæ ipsius potentiæ & benignitati adscribamus, quem ad modum res illa tam præclara tam gloriosa perfecta sit, videte. Excellens profectó virtus perspecta fuit conatúsque Britannorum non mediocris, cúm acerrimus aurei Velleris custos Britannus ille Draco ejusmodi pro-

pter Itium portum flammas evomeret, quarum fumum ardorémque novâ ſpectaculi formâ territi non perferrent Argonautæ. Nec enim Draconem ceteróſque cuſtodes, quos voluptate delinitos dormire putabant, imparatos ſegnéſque offenderunt, cúm & Tiphym ipſum viderent de clavo dejectum Moncadam; & immanem Polyphemum in vincula ruentem Prędonē Valdeſium; & Herculem fortiſſimum jam ſubſidentē in ignoto & errantem mari Pimentellum. Magna hæc virtus Britannorū; & multó major, quám infeliciſſimi mortales ſibi perſuaſerant. verúm alia tamē, alia vis illa fuit & plané Divina, quæ vires tantas, tam citó, tantúmque robur contrivit. Attollite mentes veſtras, revocate in memoriā, quám in illius exſecratæ Claſſis interitum ipſa inter ſe (qui motus, niſi Numinis impulſu, fieri nullo modo poteſt) conſenſerint elementa. Non & ipſe aër illo tempore, quo lenior eſſe ſalubriórque ſolet, ſubitó pręter morem pręterque naturam gravior fuit & peſtilentior? Quam ob cauſſam? ut miſerrimi prædones, qui perniciem nobis & peſtē machinabantur, ipſi peſtilentiâ ſummóque cruciatu obirent. Non Auſter idem ille, quem ſummis ſemper votis expetierant, tantiſper a primo temperatus dum illos advexiſſet, ad extremum ita conſtans vehemēnſq. fuit, ut nō ſecus, ac in acie collocatus, non ſtationē locúmq. deſereret, & tantâ vires omnes, quantâ maximâ poſſet, contentione proflaret? Quē ad finem? ut Argonautas in altū proveheret; provectos reditu intercluderet; interclusos ad Septemtrionē uſque, unde numquā redituri eſſent, diſſiparet. Non ipſe Oceanus, qui merces omnes atque onera ferre referre conſuevit, nunc quaſi importunā indignatus audaciam, tantos continenter fluctus volvebat, ut ipſæ

ut ipſæ illę Naves, quę frangi non poſſe videbantur, aut illiſæ ad ſcopulos, aut obrutæ undis perirent? Quâ de cauſsâ? Ne, ſi quam ad terram appuliſſent, egentes prædones naufragia inſtaurarent. O ſpectaculũ non modó hominibus, verúm etiam litoribus ipſis atque undis jucundũ, Vaſtatores raptoréſque Orbis ſub frigido & ignoto peruſtis ſole Mauris Aquilone, ſcopulos inter & rupes, in horrenti vaſtóque mari aut fluctibus immerſos, aut aſperrimis affixos ſaxis, aut prę męrore ſquallidos & exanimatos videre. Quoties Venereï nepotes illi, qui deliciarum cauſsâ Claſſem conſecuti erant, ſtultitiã miſeriámque ſuam deplorarunt! quoties exercitati gladiatores ſe ut ignavos, ut timidos objurgarunt, qui, cúm in Indiâ aliíſque in locis potuiſſent, depugnare dubitarint! quoties ductores ipſi & ambitioſiſſimum conatum, & ſtupidiſſimos Deos Deáſq. ſuas, & potiſſimúm Depulſorem tempeſtatis Chriſtophorum deteſtari fuerunt! Nam quæ mens illorum fuit? qui ſenſus? quæ cogitatio, cúm omnes theſauros, omnia ventoſæ Barbariæ inſignia, omnes Aſiaticas Indicáſque gazas funditus interire, Cúm Deos penates ipſos, patronos defenſoréſq. Claſſis (erant enim de ligno facti leviores) in ſummo mari natare, Cúm & ipſum archipiratam, cujus antea ſpiritus animóſq. vix univerſa Claſſis capiebat, abjectũ, fluctu marino luctúque tabeſcentem, pauciſſimis, ut olim XERXES, comitatũ navigiis reditionem in Hiſpaniam moliri viderent? O ventos feliciſſimos, qui diruptos dirutóſque naufragos divexarunt: O beatiſſimas undas, quæ disjectos animámq. efflantes abſorpſerunt: O fortunatiſſimum ſolẽ illum, qui, quotieſcunque proſpexit, novos quottidie aut in undas projectos, aut in litus ejectos conſpexit Hiſpanos. Sed quorſum

hæc ego? vti omnes mortales te, DEVS, tanti támq. gloriosi facinoris auctorem esse fateantur: te laudent; nomen tuum extollant. Tu enim, tu primúm terrorem hunc illis amentiámq. injecisti, ut remis illis atque velis, quæ ad victoriam præparata erant, turpissimæ se fugę mandarent: tu deinde ventis fluctibúsque commotis, ut neque victoriam gloriosam, neque mortem honestam, neque fugam ignominiosam haberent, fecisti. Quamobrē Gaudemus crudelissimos Hispani conatus retardatos? Deus retardavit: Latrones illos, qui sanguinē haurire nostrum summé cupierunt, repressos? Deus repressit: Gaudemus nos, parentes, liberos, conjuges servitute, morte, cruciatu liberatos? Deus liberavit. ille (ut uno spiritu concludam, ne rem tantam, quantā nemo cogitatione consequetur umquā, oratione videar voluisse complecti) hoc exitium, hanc infestā funestámq. Classem fugâ incitatam, morbo debilitatam, agitatam procellis, jactatā Oceano profligavit, fregit, dissipavit. O facinus immortalitate dignum: O laudem uni, uni, inquam, Deo tribuendam: O gloriosam felicitatem illorum, quibus hanc de HISPANO victoriā Deus & sua virtus donavit. Te, ELISABETHA, cúm antea beatissimā optimus quisq. prædicabat, quę florentissimam post hominū memoriam Regionē per tot pericula, per tot procellas Æoli Romani atque tēpestates senili prudētiâ, virili animo, Heroicâ constantiâ ad Dei Opt. Max. gloriā, ad subditorū salutē, ad dignitatē tuā gubernasti, Tū veró hoc tēpore cuncti mortales, hostes etiā ipsi in unā te ora sua oculósq. convertunt; Te suspiciunt; Te dignā â Deo immortali judicatā esse dicunt, quę formidolosissimū Orbis-terrę hostē abjectū ad pedes pęne tuos & prostratum videres. Et certé si virtus, si labor, si peri-

ſi periculum præmia merentur, eccui Deus Victoriæ tam prȩclarȩ poſſeſſionē conceſſiſſet, ſi tibi, quȩ minas Hiſpani inſidiáſq. Romani conſtantiſſimé contemnis, non conceſſiſſet? Quoties enim iſtud ſanctiſſimū caput tollere veneno, quoties circumvenire proditione, quoties opprimere armis tētarunt, toties virtus, toties prudentia, toties fata tua ſuperarunt. Quare cúm virtutes laudéſque tuas poſteritas admiratura fuiſſet, tum etiam nunc æternitas ipſa obſtupeſcet fortunam audiens legénſque tuam, Quæ prima de tot tantarúmque gentium victore digniſſimum lȩtiſſimo ſuperúmque hominúmque plauſu peregiſti triumphum. At tu, Philippe, quouſque tandem abutêre potentia tua? quamdiu nos iſte tuus furor terrebit? quem ad finem effrenata tua regnabit audacia? Si te ſimillimorum tui ſupplicia non flexerunt, ne tempus hoc quidem ipſum, ne tua te fortuna flectet? ubi, ubi eſt tua CLASSIS? ubi ſumtus? ubi labor? ubi viri? ubi arma? ubi Duces? Submerſi. Et tu non Cælum, non Mare, non Ventum, non rerum Naturam, non Deum tibi & eſſe, & futurum inimicum ſentis? Veniet tempus, & illuceſcet aliquando dies ille, Cúm graviores, quám dediſti, ſive vivus inter mortales, ſive mortuus ad inferos, ſive apud utroſque potiús pœnas expendes. quid dico? expendes? quid ſi faces Ambitionis, Quid ſi morſus Avaritiæ, Quid ſi ſtimuli Improbitatis tuæ te fodiunt, te lacerant, te cruentant quotidie? Deſiſte ferrum flammámque minitari, deſiſte bonis mortem, liberis Servitutē intentare. &, cúm omnes infeliciſſimos fuiſſe Tyrannos, Tum veró tibi graviſſimum impendere exitium recordare. Nunc tibi florentiſſima terrarum BRITANNIA (etſi nihil mali pertimuiſſes,) dum ELISABETHAM tam-

quam

quam Palladium quoddam, quo ſalvo, ſalva permanebis, cuſtodires. eſt enim illa diva hoc procreata fato, ut, ubicunque nata foret, ibi pax eſſet, ibi Libertas futura) eam potiſſimúm ob cauſſam gratulabor, Quód te Reginæ auſpiciis antea tutam, nunc hâc exſtinctâ peſte multó tutiorẽ conſpiciam. confirmavit enim animos civium tuorum Terror ille, non debilitavit. Quid enim ego de hac tanta concordia, quantam feré numquam meminimus, de hoc tanto conſenſu dicam? Omnes idem defendunt, idem volunt, idem ſentiunt, Tueri Patriam, defendere Libertatem, vindicare Salutem. Ita hominum animos conſociavit imminentis periculi magnitudo. Te, BELGICA, quam ad hunc uſque diem ſumma Ordinum cõſtantia, quam magnanimi Principis Aurantii (quod ego firmamentũ Reip. ornamentum dignitatis cum honore nomino, nominare ſine dolore non poſſum) divina virtus ſalvã incolumémque conſervavit, Te turbulentiſſimis belli fluctibus miſeré vexatam exorta hæc ab Occaſu procella oppreſſiſſet. Itaq. te felicem eſſe beatámq. exiſtimo, quæ portũ ſalutis & Libertatis tuæ hoc turbine, hac tẽpeſtate tenere potuiſti. Ad extremum vos, Liberæ ORBIS CHRISTIANI Regiones atque Reſp. quarum felicitas omnis ad extremum redacta diſcrimen ſummo periculo liberata eſt, etiam atque etiam fortunatas eſſe duco. Nam quę cura, quæ vigilantia erat eorũ, qui ſalutem propugnare veſtram debebant? hærebant omnia aut ſecuritate neglecta, aut timore interrupta. Et cúm e tantis erepta anguſtiis ſalus veſtra ſit, ea vota, quę nuncupare ſoletis pro incolumitate, Conſervatori Deo non perſolvetis? Nequeo commemorare, quantum gaudium, quantáque lætitia fuerit eorum, qui Chriſtianorum nomine con-

ne continentur, Tum, cúm Iohannes Auſtriacus nothus ille, Belgis ob perfidiam inſignem non ignotus, Turcarum claſſem claſſe deviciſſet: verúm id tamen intellexi, tantam per univerſam Europam pervaſiſſe lætitiam, uti nemo Chriſtianorum numero haberetur, qui nõ palám & aperté ſtudium gaudiúmque ſuum oſtentaret. Etenim quis, niſi deterrimus quiſque, non gauderet, cúm hoſtes Chriſtianæ Libertatis repulſos eſſe rejectóſque audiret? At quis paullo modó prudentior id tempus plangore potiús tranſigendũ fuiſſe, quám plauſu ignorat, Si modó Hiſpani ortum noſtrum interitum, illius victoriam cladem noſtram, illius incrementum potentiæ noſtræ Libertatis detrimentum fuiſſe intelligat? Quid ergo? Victos Chriſtianos, Turcas victores volumus? Nihil minús. ſed Hiſpani Potentiam hâc victoriâ corroboratam dolemus. Quid ita? Quia vehementiús nobis Philippus, quám vel ipſa Turca metuendus. Cur? Quia propior hoſtis eſt, quia infenſior, quia pernicioſior, quia aſtutior quia Chriſtiani nomen præ ſe ferens ad fallendum nocendúmque paratior. Quare tu (univerſam appello EVROPAM) quæ Servitutis dedecus, tormenta mortis non virtute tua, ſed felici Britannorum Belgarúmque ſorte, effugiſti, Si quando fruſtra & malo tuo gaudium agitaſti, cúm Hiſpanum tectiorem illum quidem, ſed infenſiorem tibi, quám Turcis, hoſtem Navalem reportaſſe victoriam audires, Ecquam tandem Deo gratiam referes, ecquâ lætitiâ exſultabis, cúm eumdem Hiſpanum Libertatis tuæ inſidiatorem in foveam incidiſſe, Cúm machinas omnes in perniciem fabricatas tuam in auctorem ipſum cernas & caput ſceleris redundaſſe?

NVNC veró vos, Principes Orbis Christiani, qui pro ea Potestate, quæ commissa vobis est omni excubare curâ debetis, Vos, quorum in Regna atque fortunas jam diu cum infinita Cupiditate mentem oculósque intendit Hispanus, Vos denique O patroni defensoresque Libertatis, Servitutis inimici atque hostes per Deum immortalem, per Patriam, per liberos, par parentes, per si quid vobis carum aut gratum esse vel potest vel debet oro atque obtestor, Respicite aliquando Remp. respicite subditorum incolumitatem, respicite dignitatem vestram. Videtis-ne quo pacto multos jam annos Hispanus regnare cogitarit, quám propé, quod meditatus erat, effecerit, quantopere contra Britannos Belgásque pugnans Libertatem vitámque omnium vestram oppugnarit? Cur enim Belgicam, cur Britanniam præ ceteris delere contendit? quód eas sibi Regiones solas inimicas haberet? Toto, si creditis, erratis cælo. ad Regnum Ambitio, ad opulentiam anhelat Avaritia. verúm illud erat, Quód salvâ Belgicâ, salvâ Britanniâ vos non posse permanere non incolumes videret. siquidem Belgæ atque Britanni hactenus iter adítúmque ad vos corporibus suis obstruxerunt; superbissimæ Dominationi impedimenta objecerunt; crudelissimum, quod universæ Europæ imminebat, exitium averterunt. Nam quod genus supplicii vobis, quod calamitatis recusandum fuisset? Vos spes atque metus anxios, insolentia armorum sollicitos, discordia impeditos habuisset: ille ab exercitu, a Classe paratus in fines vestros irruisset, diripuisset fortunas, cecidisset armatos, ceteros omnes in servitutem tradidisset Hispanis. Hæc igitur, quæ, parum aberat quin contingerent, si accidissent, quos fletus,

quas

quas voces, quos ploratus audiremus! Nunc quotusquisque reperitur, qui illud periculum fuisse ullum putet? qui indignitate audaciæ se moveri ostendat? qui terrâ maríque, equis, velis Hispano occurrat? Si quis membra morbus afflixit, in posterum diligenter cavemus: & Hispanum, qui non latus, non ventrem, sed caput, sed jugulum petit, jam furentem & ictum repetere molientem feremus? Videlicet ut quidam stupore sensus dolorem non sentiunt, ita nos, nisi plané moriamur, nos ægrotare nescimus. quod vereor, vereor (utinam Deus immortalis obruat & detestetur hoc omen) ne quando sed seró, sed illatâ letali plagâ, sed sanguine spiritúque perfuso sentiamus. Neque enim, si, quod voluit, non perfecit, desperatione debilitatus desistet. non: sed irâ ardens ad ultionem, ad pœnam omnes & ingenii & totius Regni vires profundet. Nihil est, quód hoc eum vulnere efflasse animam putetis. alius est hostis Hispanus. ut cadat, vulnera, vulnera imponenda sunt. Quod nisi hoc tempore faciamus, amissam in posterum occasionem frustra requiremus. Nunc si, Principes vos præstare viros voletis, occumbet Hostis; vincetis vos: sin ignaviam præferre fortitudini placebit, vos vincemini; & is, quem jam pridem succubuisse oportebat, regnabit Hispanus. hoc ne fiat, opus est virtute, opus est viris, opus est armis. Quapropter, cúm vicinorum salus vestra salus, illorum pernicies vestra pernicies sit, uná cum sociis, QVOD FELICITER EVENIAT, Deo adjuvante, sumite saga, edicite justitium, decernite bellum; ne quid Resp. detrimenti capiat, videte. cogit periculum, cogit illa, quæ timidos etiam fortes facit, Necessitas. Siquidem hæc vobis tria hoc rerum statu restant, præterea

nihil (nam ſervire & mori extrema ſunt omnium) ut aut unuſquiſque veſtrûm contra vim ſe ſuóſque defendat; Aut pacem otiúmque agitet; Aut uná cum ceteris vincat. At Libertatem disjuncti tueri non poteſtis: Tranquillis vobis eſſe non licebit. quid ergo ſupereſt? uno conſenſu eſt retinenda Libertas. Cur igitur effrenatam Hiſpani violentiam niſi conjunctis viribus refrenari, Cur pacem impetrari poſſe negavi? quia Potentia, quia Avaritia, quia tranquillitatis inimica repugnat Ambitio. Quid enim ego de Potentia dicam, quæ Chriſtianorum Principum, ſive timore, ſive favore ſic magis magíſque invaluit, ut illis ipſis Hiſpaniæ Rex, a quibus per contemtum ſolet appellari Caſtellanus, terrori ſit & exito futurus? Quid? non Hiſpaniam, cujus aliquando vix partem tenebat, jam univerſam occupavit Caſtellanus? certé tota ipſius eſt imperio ſubjecta, immo veró pacata; pacata autem? quid ſi contra Libertatem omnium veſtram inſtructa atque armata? Non Siciliam atque Sardiniam inſulas ad terminos Tyrannidis ſuæ proferendos commodiſſimas ſervitute tenet oppreſſas Caſtellanus? Non pulcerrimam Neapolim illam totámque Campaniam ſua capeſſere juſſa coëgit? Non Mediolanum quaſi firmiſſimam Itali Martis arcem obſedit Caſtellanus? Luſitania veró quám lata eſt, quám fecunda, quám portuoſa! ut & varietate rerum earum, quæ exportantur, & magnitudine vectigalium, &, quod maximum eſt, maritimorum opportunitate locorum omnibus perfacilé terris antecellat. & hanc Regionem, Regionem dico? illos Portus, illas inſulas, illa ſecundum mare Caſtella, quæ tua quondam Emmanuel, divina fortuna invenit, multus variúſque labór obtinuit, perpetua diligentia

gentia custodivit, paucis, non dico, annis, sed mensibus immanis heluo devoravit. O gurges! O vorago! non implacata Scylla, non vorax Charybdis, non Oceanus mediusfidius universus, si terminos finésque suos evicisset, tot maris Sinus, tot tantásque Insulas, támque diversas tam citó absorbere potuisset. Quas ille præterea Europę Civitates, quos Sinus, quos Portus quám multos tenet, quám firmos? uti non modó omnem intra Oceanum terram, verúm etiam ipsum coërcere Oceanum velle videatur. ne multa. Quam in cæli partem mentem oculósque convertes, quam ille Terror non pervasit? Orientem adspicis? tenet Hispanus. despicis Occidentem? tenet Hispanus. spectas Meridiem? tenet Hispanus. intueris Septemtrionem? tenere conatur Hispanus. sed inepti sumus, qui partes unius Mundi numeremus: certé Mundos (quod per Hispanum dicere jam licet) Mundos nominemus. Quid? non & Veterem magnâ ex parte, & Novum hunc pæne universum in potestatem redegit suam? In quo, quám veré se Hispanum gesserit, quid attinet a me explicari vobis, cúm & ipsi hinc usque lacrymabiles audiatis voces Indorum! sed, illud modó ut dicam, veritas ipsa mihi quasi manus injicit. homines æquitate innocentes, liberalitate benignos, obsequio supplices spoliavit fortunis: urbes, agros, domicilia vastavit; Regionem universam incolarum (gemo vicem illorum) incolarum madefecit cruore. Ita-ne Indi, non digna ferentes, mansuetudo vestra intolerabilem fastum superbiámque toleravit? vestra benignitas insatiabilem auri famem argentíque saturavit? vester denique cruor inexplebilem sanguinis sitim explevit? Non altissimum illud, non latissimum mare interjectum, aut

immensas Avaritiæ fauces implevisse, aut flagrantis Ambitionis restinxisse incendium! Videte, quam Terram, ut ab armis tutam conservaret, ipsa tamdiu Natura occultarat, hanc Hispanus inventam (quis Ambitionem Avaritiámque non detestetur?) invasit, diripuit, devastavit. Laté quondam Persæ, laté Macedones, latiús Romani, latissimé hactenus regnavit Hispanus. Magnam illi Orbis, sed tamen unius Orbis partem devicerunt: hunc veró Novum an imperio? an fama? an nomine tenerunt? Desine jam, Philippe, Asiæ, Africæ Dominator appellari: Amborum te appella, si ita vis, Horrorem Mundorum. &, quod obscuré dictum, NEC SPE NEC METV, præ te ferre consuesti, jam nunc licet altâ voce exclames. quid enim speres tu, qui propé sis omnia, quæ cupis, consecutus? quid timeas, qui neminem præ te potentem existimes? An veró Principes (quod mehercule magnum quiddam, atque adeo maximum est. nullum enim sine opibus bellum, permulta sine magnis gesta viribus fuerunt) an fugit vos, quàntúm ærario valeat, quos habeat stipendiarios, quos vectigales? Deus immortalis! quas ille é Campania, Sicilia, Insubria, ex Bętica, ex Terraconensi Hispania, ceteríque locis exactiones, quám gravia é Lusitania, superiori India, ex plurimis præterea Insulis vectigalia, quantos ex India illa, quæ numquam exhauriri videtur, thesauros exportavit! Verumtamen, dicas Incerta, fluxa, caduca esse omnia; Non fore diuturnam possessionem, in quam vi se ferróque induxerit. certé. cúm enim omnino homines naturâ Libertatis amantes sunt, tum illi tolerare Servitutem difficillimé possunt, qui dulcedinem degustare Libertatis potuerunt. Itaque sæpissimé

Pœni

Pœni, nonnumquam Græci, frequenter Galli, maximé veró Hiſpani (vellem hoc odium Servitutis omnibus ineſſe nobis putarent) graviſſima cum populo Romano & periculoſiſſima belle renovarunt. Ergo id accidit Romanis, Hiſpanis non continget? nec contigit, nec etiamdum contingit. An igitur prudentiores, an fortiores Romanis Hiſpani? Id veró non auſim confiteri. ſed, Ne malé parta malé dilabantur, minús benignos, avariores ſe prębent. &, quod diffiteri nemo poteſt, *Hiſpani* ut ambitioſi naturâ ſunt & avari, ita plerumque impigerrimi habentur: In conſilio prudentes, in negotio celeres; contemnentes periculi, patientes laboris; in victoria ſuperbi, in calamitate pertinaces: ſecundam fortunam magis ſperant, quám metuunt adverſam: majori ſibi moleſtię deſidioſum otium eſſe quám negotium laborioſum putant: numquam nec ipſi quieſcunt, nec aliis quitem concedunt. eo deniq. ingenio ſunt, ut imperium vehementer acquirant; acquiſitum, quoquo modo poſſint, defendant. Hi populos etiam perinivitos in officio (quamquam iſto quidem verbo abutor) in Servitute continere conantur; hi potentiſſimæ cuique civitati milites frenóſque Libertati imponunt; hi nervos ſubditorum, ut corroborari non queant, graviſſimorum exactione tributorum incîdunt. Nam quæ civitas copioſa eſt, quam illi non aliquâ arce obſederunt? aut quam illi civitatem arce obſederunt, quæ copioſa non eſt? Ita Caſtella, quæ ſubſidia ſalutis eſſe conſueverunt, nunc ut obſidia Libertatis collocantur. Numquid igitur belli inteſtini eſt? numquid tumultus? numquid diſſcidii? nihil. Etſi enim durum eſt miſerúmque ſervire, nihil tamen provinciales moliri audent illi, qui Hiſpanum non gra-

vioribus

vioribus districtum bellis animadvertunt. timent autem, Si hoc tempore soli vincula Servitutis rumpere conentur, Ne derelicti a ceteris non adscensum ad Libertatem, sed duriorem ad exitium suum sibi parent, ruinam. Quamvis enim servile jugum dejicere jubet fortitudo, dissuadet tamen, nisi aliquâ spe recuperandę Libertatis oblatâ, prudentia. Mitto, mitto jam armatos bene multos: numerosum peditatum, equitatum bellicosissimum, ne ferocem quidem victorémque in Belgis exercitum commemoro. quid veró? quos sibi socios, quám potentes, quám multos habeat, ignoratis? Adspicite Pontificem Romanum, qui jam non Gallis, non Italis, ut sæpe, sed Hispanis addictus Religionem non modó suam, verúm etiam Philippi promovere Ambitionem contendit. Ille tamquam hominum Deorúmque Imperator arcem Capitolinam sibi sedem delegit, ex qua universam & contemplatur & gubernat Italiam: ille Principes alios a bello contra Hispanos fulmine prodigiísque deterret; alios ad societatem sceleris divinâ quadam face sui numinis incendit: ille (ne quid tecté dicam, orationem retexo) cruentis consiliis armatam armat Tyrannidem; flagrantem inflammat Ambitionem: ille velut egens & improbus Lanista, ut luxuriam prædâ, immanitatem cæde pascat, Hispanos robustissimos omnium gladiatores cum ceteris Christianæ Reip. Dynastis crudelissimé committit. Itaque non sine caussa Italia, quę perpetuis exercitata bellis, arma finitimis, cladem Hispanis, timorem omnibus inferre consuevit, tam pacata támque tranquilla, vel potiús, si verum fateri fas est, ita perculsa atque prostrata jacet. Cur enim ab se ipsa descivit? cur bella nulla gerit? Cur? Armorum caussæ desunt? immo

veró

veró superſunt. Quid igitur? Minas & fulmina Iovis & Hiſpani vires extimeſcit. videt a fronte Mediolanum, a tergo Campaniam, ſecundum ventrem Siciliam, in viſceribus ipſis Pontificem Romanum, ſe veró tot tantíſque propugnaculis circumſeſſam, ut ne brachia quidem movere poſſit, niſi utrumque latus Hiſpano gladiatori nudum præbere apertúmque velit. Quid veró? Sabaudus: quid ille, qui ſecundum Pontificem familiam ducit, Guiſius, num contemnendus videtur? Hic raptor hic eſt, qui tibi, beatiſſima quondam Gallia, nunc omnium (O variam flexibilémque fortunam!) calamitoſiſſima, tot plagas, tam mortiferas, auctore Philippo, fautore Pontifice, inflixit; ut eadem illa tu, quæ nationes perſæpe exteras terrore imperii cohibuiſti, plurimis confecta vulneribus jam jam moritura videaris. & hęc Galliarum Rex ipſe videt: videt? immo veró, ſive ſpe ductus, ſive metu coactus, connivet. Miſeret me tui, O REX, (quamquam quo te nomine appellem neſcio. Regem? at Guiſius regnat: ſubditum? at nomen Regis obtines) miſeret me tui, qui vaſtitatem Regionis, direptiones civitatum, incendia domorum, optimorum ſanguinem civium ſpectes quotidie! vt quid? Ipſe tandem aliquando ſervias, dominetur Hiſpanus. Cujus ſcelere? Illius, quem ipſe aluiſti, auxiſti, armaſti. Non poſſum jam præterire ſilentio (movet me quippe ſalus Germaniæ) alterum pæne Papam, inexpiabile illud facinus Bavarum: qui, ut Iovi Capitolino ſacrificaret, adhuc ſacra, nunc, ut Caſtellano Marti immolaret, etiam arma tractavit. In quo non tam illud demiror, qui veſtem puram geſſit, quonam is ore ſagum ſumſerit, quám illud, qui arma tulit, quâ impietate ad rem divinam redire auſus fuerit.

nam utrumque nescio quid inexpiabile videtur. Et tu, qui é tanto bello & tam recenti cæde digressus es, deserta abs te sacra iterum attrectari non nefas, non scelus, non piaculum esse ducis? sed hoc tibi concedere facienti debemus, qui vivo te flumine totum abluisti. verumtamen, extra jocum, hastatus hic Sacerdos tranquillitatem Reipub. perturbare, fundamenta Imperii evertere, optimos quosque de statu deturbare conatur, immo veró vestrum, Proceres Germaniç, Collegam (heu dedecus Germanorum!) præstantissimum virtute virum, eaque re meliori sorte dignissimum in conspectu vestro, de dignitate, impune deturbavit. Ita-ne Pontifex Italiam, Sabaudus, Guisius Galliam, Germaniam Bavarus, Africam, Asiam, Europam, Orbem terrarum Hispanus & tot jam annos vexavit, & nisi viri simus, crudelissimé vexabit? An hos ego, quos omnes inter se idem studium & tæterrimç naturæ similitudo devinxit, non socios, non affines, non germanos appellem? O præclaram illam aptissimámque natam post homines natos societatem, sed Libertati, sed saluti nostræ perniciosam! ut enim ferociores belluç summâ naturæ vi in bestias imbecilliores feruntur, sic etiam hos adversus innocentes animorum eadem atque morum immanitas arctissimé colligavit. Prætermitto jam ceteros. sunt enim innumerabiles. duces modó exempli causâ nominavi: utinam omnes: esset periculum, sed apertum, eóque minús formidandum. nam adversum deprimere hostem fortissimus quisque nullo negotio potest. verúm intus intus est Equus Trojanus, qui vos, Principes, nisi vigilatis, nisi armis animísque excubatis, dormientes & imparatos invadet. Habet Hispanus emissarios in Regionibus vestris, exploratores in Republ.

prodito-

proditores in Conciliis, qui muros vestrorum & fundamenta Regnorum perfodiunt, quó faciliús ariete percussa collabantur. Nam si morbum jam latentem ignoratis (in quo cúm re miseri estis, tum etiam hoc ipso, quód miseriam non videtis) si doloris nihil, nihil infirmitatis sentitis, at tumor ille, qui jam in corpore Regni incrudescit, occasionem & maturitatem nactus de improviso, vellem sine interitu vestro, sed quoquo modo fiet, non sine summo, nisi providetis, periculo mortis erumpet. Conferte nunc, O Principes imbecillitatem cum potentia, inopiam cum opulentia, cum timore audaciam, cum dissensione concordiam, imperitiam cum prudentia, ignaviam cum vigilantia, Intelligetis profectó illis, qui per summum scelus vim & arma minitantur, exploratam imminere victoriam: vobis, qui summo jure illatam propulsare injuriam debetis, Servitutem impendere sempiternam. Ego-ne igitur cuncta superesse Hispanis, vobis deesse? minimé. magna vis, magna potentia, magnum, si concordes sitis, Concordiæ numen. sed, posteaquam alii pugnant, alii modó spectant, fractos esse nervos virtutis dico. Quod cúm ita sit, speratis vos, Principes, nisi uno consensu perinde ad arma eatis, quasi summa Resp. quę agitur, agatur, pares hostibus futuros? Fallit opinio. nisi forté, quod fieri per ipsam rerum naturam nullo pacto potest, Bellicas virtutes omnes omnibus posse vitiis superari putatis. Nunc quod superest. utrum vobis esse quietis per Philippū licebit? Id veró videamus. Ille igitur otiosos esse vos patiatur, qui naturâ, moribus, disciplinâ Hispanus est? qui Servitutem pacis, vastitatē quietis nomine appellat? qui Libidinem regnandi bellandi caussam? qui maximum imperium maximam gloriam

F 2 putat?

putat? Ille tranquillitatem vobis ullam concedat? Non est, non est is, mihi credite, Philippus. nec, si esset, esse illum Avaritia, esse pateretur Ambitio. hæ duæ pestes calamitosum miserúmque hominem neque noctu neque interdiu deserunt; discruciant semper; torquent acerrimé. Quid enim est aliud Ambitio, nisi scelerata & perniciosa imperandi Cupido, quæ, dum sola dominetur & regnet, non genus humanum, non arma mortalia, non ipsum ultorem injuræ Deum pertimescat. Et cetera quidem mala sensim, aut sponte suâ languescunt, aut vi minuuntur: hæc pernicies, si quando serpere incępit, nullo pacto deleri potest, nulla ratione exstingui. Non longitudine dierum deficit? plúsque præter naturam rerum aliarum invalescit. Non obsequio, non humanitate mitigatur? at veluti ignis arreptâ materiâ fovetur. Non supplicii, non pœnæ metu deterretur? tamquam altissimus rapidissimúsque aggerem fluvius, vincula Legum judiciorúmque perrumpit. Igitur coërceri non potest? certé, nisi fax illa primo quoque tempore tota obruatur, tantum derepente concitabit incendium, quod non civitas una, non Regio, non Orbis terrarum, non Oceanus ipse restinguat. Quod veró portentum pestilentius secundum Ambitionem excogitari potest Avaritiâ? quę vorago nec inopiâ exstingui, nec impleri copiâ potest; quæ privatorum fortunas, civitates, Regiones, quæ Maria Terrásque omnes absorbet. Hæc sanguinem Ambitioni, hæc vires, hæc nervos, hæc alimenta præbet. concidat enim necesse est velut enectum fame cadaver, nisi prædis furtísque Avaritiæ pascatur Ambitio. Quare si nihil tam sancté neque Deus ipse jussit, neque ratio præscripsit quod Libido dominandi violare non ausit, nihil

ſit, nihil tam magnum nec ipſa procreavit natura, nec humana comparavit induſtria quod auferre prædandi Cupido non poſſit. Quis non intelligit his duabus quaſi flammis florentiſſimas civitates, opulentiſſimas nationes ad interitum cinerémque deflagraſſe? Non utar exemplis alienis: mittam antiqua; præteribo remota: certé vel hac tempeſtate & quidem ſæpe non ſine dolore videmus fæcem, ſentinam civitatis horum contagione malorum leviter adfectam omnes Reip. partes fœdiſſimé labefactare. Quæ labes ſi jam imbecilla primúmque nata tantas vires in viliſſimæ conditionis hominibus oſtendit, Ecquid futurum putes, ſi jam robuſta, ſi inveterata paullo potentiorem? quid ſi Principem? quid dico Principem? ſi magnum etiam Regem, Regem autem? immo veró potentiſſimum Orbis-terræ Tyrannum, id eſt, Hiſpanum invaſit? Nam ut manſuetudinem, ut liberalitatem, ut ſtudium rerum ſuarum Belgis, ſic Cupiditatem alienarum, ſic Avaritiam, ſic Arrogantiam naturâ Hiſpanis attributam quis non videt? Si flagitia, ſic ſcelera, quæ exſtabunt ſempiterna, tacerent, non inceſſus, non vultus, non aſpectus, non os illud contumelioſum Ambitionem aperté, Faſtúmque indicare, & clamitare viderentur? Veſtigia veró rapaciſſimarum manuum quám multa, quám expreſſa videmus! quam enim illi Regionem, quam civitatem, quod caſtellum, quas ædes acceſſerunt, quas non everſas plané & exterſas reliquerunt? agerem pluribus; exempla adferrem, niſi Europam, niſi Aſiam, niſi Africam, niſi ambos denique Mundos miſerabilem in modum lamentantes audirem. Et cúm ea ſit etiam infimorum natura Hiſpanorum, quid ego de Domino (nam quantó potentia major, tantó eſt

Avaritia Ambitióque robustior) quid de Philippo jam ipso dicam? quem natura arrogantem, avarum, consuetudo arrogantiorem, avariorem, potentia & diuturna felicitas arrogantissimum avarissimúmque fecerunt. O defixam altissimis radicibus Ambitionem! O inveteratam vetustate Avaritiam! Quid enim? quid est, per Deum immortalem, quod ampliús de homine dici possit, cujus & præcipitem & perniciosum & dominandi & rapiendi furorem natura conformavit, confirmavit voluntas, opportuna sceleris fortuna corroboravit? Et quisquam ignorat, quem hæ faces exagitant, eum id agere, id furere, ut alii jaceant, ipse vigeat, serviant omnes, solus ipse regnet? Nolite dubitare: Res ipsa, quæ fallere non potest, voce pæne suâ declarat. Et certé, non-ne Poloniam, Philippe, ausus fuisti (quid enim est quod tentare non ausit Ambitio?) non-ne Poloniam voluisti, cúm proditione nequires, armis invadere? Quid habes quo te defendas? elige utrum velis; Aut fuisse te auctorem illius consilii; Aut ne scivisse quidem. negas? at quo duce, qua spe, qua nixus ope tantum facinus moliri cœpit Austriacus? an suâ sponte, suo Marte? id veró sperare extrema dementia est. cujus ergo hortatu, cujus auxilio? profectó, Philippe, tuo. tu caput sceleris illius, tu architectus consilii, tu machinator fuisti. Scio novum videri & incredibile, quod dico: vetus tamen est & verum. diu enim facinus hoc cogitavit: sed, quod cogitaret, patefactum est nuper. id quod pavllo póst, ut probé videatis, planum faciam. An igitur te auctorem illius facti fateris? quâ ratione? quo jure? illo videlicet, quo Lusitaniam per paucis anté annis brevissimo temporis spatio tuam fecisti: hoc est, in possessionem Poloniæ tuo more, tuo jure, vi,

ferro,

ferro, flamma pedem ponere tentasti. Tenetis-ne memoriâ, Principes, quám impié se, quám sceleraté gesserit, cúm Sebastianus Lusitaniæ Rex, juvenis & spiritu animóque Regio præditus, & meliori avunculo dignissimus in acie contra Mauros mortem fortissimé occubuisset? Certé hujus ille cladis, si non auctor fuit, cúm præter fidem, quam dederat, bonam militum partem subtraxisset, at fautor erat tum, cúm victoriam Maurorum imperatori gratularetur. In quo equidem dijudicare non possum, utrum fuerit improbior, qui in calamitate, an magis impius, qui devicto cognato, an scelerarior qui inimico Christiano nomini victore tantum præ se gaudivm lætitiámque ferret. Sed non potuit homo sibi imperare, quin vehementissimé gauderet, cúm videret Maurum, qui de Sebastiano triumphum agebat, id perfecisse, ut ipse brevi, non de Rege, sed de Regione triumpharet. nec eum fefellit opino. nactus enim occasionem, Sebastiano mortuo, quam, vivo, nullam habuisset, Lusitaniam de Rege deligendo consultantem, cúm litium calumniâ non posset, improvidam armis occupavit. Eodem profectó modo, sed dissimili omnino successu, Poloniam de Electione Regis dissidentem necopinató est opprimere conatus. Quod quidem ipsum, quó faciliús intelligatis, ne forté aut novum esse, aut dubium putetis, rem ipsam paullo altiús, sed quám potero paucissimis, repetam. Defuncto vita imperióque Sigismundo II. Polonorum Rege, cúm dies Comitiorum de creando Rege incidisset, Hispanus Ernestum Maximiliani Cęsaris filium, hominem sibi rebúsq. suis deditissimum omni, quo poterat, studio promovebat. Itaque hic Ernestus suffragiis quorumdá erat omnia, nisi melior

Proce-

Procerum pars refragata esset, consecuturus. Quamquam & ipse Selimus Turcarum imperator (cujus etiamsi est detestanda immanitas, hac tamen in parte laudanda prudentia) summam Hispani pariter ut Ernesti spem, quo ad ejus fieri poterat, evertebat. veritus enim ne, Si ad Poloniæ Regnnm Ernestus perveniret, Austriacorum & potissimúm Philippi potentia etiam sibi, non tantúm nobis, immineret, Pro sua adversus Regionem illam auctoritate, Henrico Galliarum tum Regis fratri insignia Regni deferri suadebat. Hanc igitur, non tam Ernestus, quám Hispanus repulsam passus non modó nihil de cupiditate sua remisit, verúm etiam occasionem nactus vehementiús multó, quám antea, amore Regni exarsit. Mortuo enim Carolo IX. Galliarum Rege, cúm Henricus in Patriam se imperii suscipendi caussâ recepisset, iterum Comitia habentur: conveniunt Candidati, comprímis autem ipse Cæsar Maximilianus. qui, etsi ceteri summopere contendebant, tamen & dignitate sua, & auctoritate Philippi unus inter omnes plurimúm eminebat. quid multa? ita res Philippi studio incaluerat, ut Maximilianus nonnullos de Proceribus, quorum suffragiis jam Regnum propé obtinebat, a se haberet. sed tamen reliqui, quorum menti sententia melior, obsistebant acerrimé, maximéque alter a Selimo Turcarum imperator Amurates, qui Polonis bellum minabatur, si quem Austriacorum Regem designarent. ídque non sine caussa. timebat enim, ut etiam anté Selimus, ne intolerabilem Austriacorum potentiam adjecto Poloniæ Regno augerenr. Quo certé consilio nihil prudentius potuit utiliúsque cogitari. præsertim cúm & minuenda sit violentiorum Regum potentia,

tentia, numquam augenda. & nomine quidem Maximilianus, re autem vera Philippus Poloniæ Rex creatus fuisset. quo factum est, ut Stephano Battori summâ reliquorum voluntate sceptrum & corona deferretur. Tum veró Maximilianus tanto fuit dolore affectus, ut Germanos ad bellum (credo quó faciliús exhausti clade Hispano servirent) contra Polonos & Turcas gerendum sollicitare non dubitaret. Philippus autem sapienter elusus se, quantúm poterat, comprimebat. nec enim dubitabat, quin, si quando reditus ad Comitia daretur, ita competitorem aliquem subornaret, ut perfacilé id, quod vellet, impetraret. At ecce, quod unum in votis unicé habebat, procedit. excessit é vita Battor? instat Comitiorum dies. Quid fit? accedit Maximilianus illius, quem modó dixi, Maximiliani filius, hujus Imperatoris frater. hic omnia, hortante maximé & adjuvante Philippo, experiri, non universorum vocem exspectare, sed rogare, sed prensare singulos, quosdam donis & promissis corrumpere, nonnullos ab Hispano corruptos hortari cœpit; impedimenta, ne qua obstarent, omnia removit; Deum se fore, non Regem, magnam pecuniæ vim, Equestris dignitatis Ordinem Polonis apud Hispaniæ Regem pollicetur. &, ne singula, quæ plurima sunt, enumerem, hæc duo, quasi maximé animos hominum movere videbantur, videlicet, Summum Austriacorum studium, maximéque Hispani perpetuum fore favorem ostendit: ne quid forté minas Amuratis aut irruptionem formident, Operam opémque Philippi & omnium Christianæ Reip. Principum contra Turcas Polonis se præstaturum promittit. id quod, si cetera neglexisset, perfacilé præstare potuisset: quippe qui Regnum poten-

tissimum adeptus, reliquos Christianæ Reip. Principes si non oppressisset, at certé ad societatem belli vel invitos compulisset. Ne quis autem ficta hęc, aut dicis causâ dicta putet, sententiam suam illius orationi adscribunt qui Maximiliano præstó sunt á Rege Legati: quorum vox non minus auctoritatis, quám si ex ore Philippi missa fuisset, habebat. Itaque pedarii quidam & nummarii senatores, quos non tam fama virtutis, quám pecuniæ fames movebat, pedibus ire in hanc sententiam, & Austriacum declarare Regem sine reliquorum consensu cœperunt. Quod ceteri, qui paullo longiús prospiciebant, animo periniquo ferentes, Suetorum Regis filium, quem Regno jam anté destinarant, unâ mente, unâ voce, more majorum Regem appellarunt. Quod quidem ipsum quam potissimúm ob caussam faciendum putarint, suspicari faciliús, quám explicare poterit is, qui rationem Selimi & Amuratis prudentissimé explicatam æquo judicii examine perpendet. Nunc scilicet exspectatis, dum, quid Austriacus fecerit, exponam. Quid fecit? nihil, nisi quod & PHILIPPUS illi, si minús opportuné cecidisset, persuasit, & omnes tentare solent illi, qui tantúm se jure putant, quantúm armis possunt, valere. vi sibi viam munivit: collegit derepente, quas potuit, & instruxit copias; in Poloniam adduxit: caput Regionis Cracoviam obsedit. Atque hæc omnia citiús re ipsâ perfecta sunt, quám verbo dicta. ut anté feré, quod cupiebat, effiecret, quám quisquam id eum facturum suspicatus esset. Nec id mirum. nihil enim erat, quód diu deliberaret, ut qui evigilatum cogitatione Philippi consilium secum attulisset. Poloni autem, etsi tam importunę audaciæ insueti, non tamen armorum insolentes,

certé

certé viri fuere; vim vi repulere; fudere exercitum; Ducem ipſum, ut captum, non ut Regem, accepere. Nihil ut ipſe amplificandi cauſsâ loquar, Vos, Principes, id, quod res ipſa loquitur, interrogabo. NON IS Poloniæ Regnum affectavit, quem ad Principatum Ambitio, ad prædam Avaritia, ad violentiam Potentia hortabatur? non is, cujus conatum unus & item alter Turcarum Imperator perſpexit, &, quantúm in ſe fuit, omni ratione evertit? non is, qui non ſemel atque iterum, ſed jam tertió, non is, qui non alienos, ſed propinquos, non benevolos Polonis, ſed ſibi deditiſſimos tam ambitioſé promovit? non is qui Legatos miſit, nonnullos ex Proceribus corrupit, ſuffragia emit? non is qui omnia Auſtriaci promiſſa ſe patraturum recepit? non is, qui, cúm per cuniculos ad Regnum adrepere non poſſet, ſuaſit Auſtriaco ut Polonis de manibus extorqueret? non is, qui Luſitaniam eodem ſcelere in ditionem Imperii ſui redegit? non is denique ampliſſimi Regni Dominatum appetivit? at patet, aperta res eſt, niſi qui meridie lucere negat, dubitare nemo poteſt. Atque hęc omnia quis fecit? PHILIPPVS. quis auctor Auſtriaco fuit? PHILIPPVS. quis adjutor? PHILIPPVS quis ergo ad Poloniam adſpiravit? nonne PHILIPPVS? Sit igitur hoc unum ambitioſiſſimi conatus documētum. ALTERVM illud, quod Divino munere nuper patefactum eſt, ſimul & repulſum, ne animos quidem veſtros commovebit? O notam Ambitionis ſempiternam! In Britanniam involaſſet, niſi Deus ipſe, qui bonorum ſaluti in maximis periculis providere ſolet, tam injuſtum támque audax facinus deteſtatus fuiſſet. nam ſi umquam Deum immortalem (ut idem, quod jam ſępius dixi, gratię & pietatis cauſsâ repetam) ullâ in re pręſentem fuiſſe nobis

 accepi-

accepimus, ita præsentiam ejus hoc tempore experti sumus, ut, si sub aspectum ullo modo caderet, non clariús oculis nostris videre possemus. Ergo, ne plura exempla referam, quæ & nota vobis sunt, & propé infinita, hæcine movent, quæ vel ipsi proximé vidistis, hæcine vos tangunt? an quoniam perfecta res non est, ardentem regnandi Cupiditatem fuisse perspectam negatis? quasi veró si facultas defuit, defuerit etiam, quæ summa semper & est & fuit, voluntas. Fingite animis, quæ facta non sunt, ac si contigissent: tum denique, intelligetis, si Philippo, quod constituerat, perficere licuisset, non modó voluisse, verúm etiam valuisse extremam Tyrannidi manum admovere. Nam si aut Poloniam insidiis, aut Britanniam armis, aut, quæ spes illius erat, utramque subegisset, qui status Reipub. fuisset, quod præsidium salutis, quod Libertatis? Num Danus, Suecus, Scotus? num Gallus? num Belga? num Germanus madefactos Polonorum & Britannorum sanguine gladios à capite, à jugulo repressisset? Seró ad arma conclamatum esset: hostis haberet muros; raperet ferrétque omnia, tota a culmine labaret Europa. Horreo, Principes, quoties pestiferum illud exscidium, quod jam supra caput exsistebat, recordor. nihil ego dico: Vos ipsi, si quam salutis vestræ curam geratis, ipsi Vos, quid futurum fuisset, cogitate. non Scotos, non Danos ab omnî parte pressos tenere, non a dextra Suecos, a sinistra Moscos, a tergo Germanos, a fronte etiam Turcas oppugnare, non Belgas, non Gallos gravissimâ belli clade infractos debellare potuisset? nemo nescit; nemo negat. O calamitosam Europam, quæ tam propinqua exitio tuo fuisti! O felicem eamdem atque fortunatam, quę salu-

tem

tem vitámque tuam ex ipsis ereptam faucibus Ambitionis vidisti. Te Scotia, te Suecia, te Dania, quæ nescio quo modo contendere ipsas quasi maris habenas & remittere arbitratu tuo videris, turbulentissima Ambitionis tempestas obruisset. te, Germania, quę tamquam vino & altissimo sepulta somno quiescis, excitasset tubarum armorúmque horror, vel potiús improvisi violentia Martis oppressisset. Tu, Belgica, gravissimos perpessa belli labores exanimatam perpetuâ calamitate animam tuâ sponte efflares. tu, Gallia, quæ lacerata miseré atque vexata vix spiritum etiam-nunc vitámque trahis, prostrata plané & conculcata indigné jaceres. tu Sarmatia, tu Moscovia, vos, Regiones universæ, quas alius quasi Orbis divisit, invisos Gaditanorum vultus videre, inauditas voces audire, inusitatos perferre mores deberetis. Hoc cogitavit, hoc meditatus fuit, hoc agitavit Philippus. atque istud si, quod pæne perfecerat, perfecisset, an-ne Dominatum, quem animo semper tenuit, jam suâ veluti manu comprehensum teneret? Quamobrem, si qua adhuc caligo oculos vestros impedivit, discussa est; videtis unum omnium hostem Hispanum: Si videtis, capessite Rempub. tuemini Patriam, defendite Libertatem, repellite Servitutem. hæc si virtus animúsque suadet, uná cum sociis ad arma, ad arma convolate. omne periculum in dissensione, in mora, salus atque victoria in concordia, in celeritate consistit. Nam quæ vos spes, quod solatium moratur? an, Quód brevi Tyrannidem sua sponte collapsuram putatis? certé, si id exploratum habetis, non repugno; in sententiam ire non recuso: sin minús, quid stultius quám ignavâ & incertâ spe ad certissimum duci exitium? Fateor, id

quod suprá dixi, non quidem ut Ignaviæ defensionem, sed dolori consolationem darem, TYRANNUM sua fata prospectare. Num igitur desidere, omnia sperare, nihil agere, nihil ipsi tentare debemus? immo opus est labore, opus est curâ majore; ne, cúm Divina benevolentia nos undique circumstet, ipsi deesse nobis videamur. Non enim Deus otiosos sed laborantes, non timidos sed fortes, non negligentes, sed asperrima quæque agitantes victoriâ præmióque donabit. Sed facite Tyrannum pœnas daturum; facite perbrevi ad inferos decessurum; facite dissensionem de Principatu Tyrannidis orituram. quid tum postea? numquid solatii vobis continget? nihil, si quidem in præsentia servire, permultum, si imperare parati estis. Quid enim ad vos, vivat an moriatur, cadat an regnet Philippus, si modó vobis ea sit, quæ vitâ potior est forti viro, erepta Libertas. Sed si hoc tempore Servitutem spernere fortitérque defendere cogitatis, nihil est quod formidetis: tranquilla semper Resp. & quieta permanebit. Quare si vobis animus est Libertatem tueri, uná cum sociis arma capite; hastam manu tenete: sin id facere horretis, certam perniciem, sed ignaviâ vestrâ dignam, & infestum vobis iratúmque Deum sperate. nam quód Hispanum aut vobis, aut vicinis, præsertim Belgis pacatum fore putatis, id veró futurum esse nego. Quoties enim res illa acta fuit? quid Belgæ non fecerunt, ut cum eo, quem nullâ re, ne verbo quidem violarant, in gratiam redirent? Principem semper appellarunt; quantúm, & pæne plús quám fieri potuit per Libertatem Patriæ, dicto audientes fuerunt; miserunt de pace Legatos; maximos Christianæ Reip. Principes intercessores habuerunt: omnia, quæ ceteri non fecissent, tentarunt.

runt. Num placare eum, qui justam iræ caussam non habebat, potuerunt? quid si officium, vel potiús obsequium nostrum superbissimé sprevit? Legatos partim rejecit, partim interfecit? Auctoritatem eorum, qui intercedebant, contemsit repudiavit? Hæc quando acta sunt? tum, cúm infirmior ille, fortiores nos, cúm ille minús ambitiosus, minús avarus, nos perhumani, ut semper Belgæ, pérque liberales essemus: tum denique, cúm ille nos subditos habere, non servos deberet; & nos ipsum, ut Regem, coleremus, non odissemus, ut Tyrannum. Si igitur tum placari non potuit, nunc poterit? Cur? quód Principem Aurantium Defensorem, Patronum, Patrem Patriæ appellavimus? Philippum Hostem, Inimicum, Proditorem Libertatis judicavimus? quod illum honore sumus atque favore, istum justissimo odio prosecuti? quód illius memoriam celebramus, istius nomen detestamur? O Pacem! O spem! O rem miseram atque deploratam! Attamen interdum est Pacis facta mentio. Qua de caussa? nos ut liberi essemus? Cur non accepimus? ut celeriús seruiremus? Cur nomen Pacis prætendimus? Pax est tranquilla Libertas, Servitus omni bello, omni clade pejor. Quem igitur ad finem Parmensis (quem ego ut imperatorem non imprudentem laudo, ut perniciem pestémque Libertatis detestor) mentionem de Pace fecit? ut quorum constantiam violentiâ belli non potuit, eorum virtutem debilitaret mentione Pacis. sperabat enim Belgas multis magnísque cladibus non virtute hostium, sed perfidiâ suorum affectos, Ex adversa belli fortuna ad discordiam, ex discordia ad timorem, ex timore ad desperationem salutis, ex desperatione salutis ad turpissimam spem Pacis, ex spe Pacis ad pactionem Servitutis,

id est,

id eſt, extremum malorum omnium, HAC ADVENTANTE CLASSE, deventuros. En quæ Pax, quę Salus, quæ Libertas eſſe poſſet major? Sed fuerit tum ſpes quædam, quæ nulla fuit: nunc an ulla erit, an ulla eſſe poterit? dementes ſumus, ſi ſperamus; ſi optamus, imprudentes. Quid enim? ſi iratior, ſi acerbior, ſi infenſior non Regnum, non fortunas, non libertatem, ſed cædem, ſed ſanguinem, ſed interitum concupiſcat, etiamne compoſitionem futuram putatis? Altiús, mihi credite, vulnus ambitioſiſſimo pectori Claſſis illa, illa Claſſis inflixit: quę licet oculos & conſpectum deſeruerit, non deſeret mentem Philippi; incluſa medullis hærebit; ſemper vindictam, ſemper ultionem, ſemper pœnam clamabit: ut, ſi & Leges, & Libertatem, & fortunas projicere (quod Belgis indignum) parati eſſemus, ne ſatis quidem ipſius judicio ſuſciperemus ſupplicii, niſi nos metipſos ad mortem vellemus crudeliſſimis tradere parricidis. Hæc quoniam intoleranda ſunt viris, maximéque Belgis, prædico, anté denuncio numquam Philippo cum Belgis, Pacem, numquam Belgis cum Philippo futuram. In hac deſperata ſpe Pacis quæ vobis, Principes, cum Hiſpano intercedet concordia? immo veró dicatis, quæ diſcordia? Nam ſi aliquando nos ſocios belli adverſus Turcam habere voluit eâ modó lege, uti ſummum penes ſe imperium eſſe pateremur, jam ut liberé vivamus, non concedet? præclaré. iſtud enim ſæpe jam audivi. Nunc demum, opinor, quod perſuadere non potui, ipſi vos cernetis, Hiſpanum non modó etiam-num, verúm etiam tum affectaſſe Orbis-terræ Principatum. Attendite pauliſper, & vobis dignam cogitationem ſuſcipite. Cur ſocietatem belli vobiſcum

facere

facere voluit? nempe, ut Aut Christianæ Reip. Libertatem a metu tutam præstaret; Aut hac via tamquam maximé compendiaria ad meditatum sibi diu Dominatum perveniret. bene se res habet. jactum est fundamentum rationis meæ. At ille de salute vestra laboravit qui perniciem vestram vehementiús quám interitum Turcarum ipsum concupivit? Cur bellum illud interrupit? cur inducias cum hoste fecit? Honestas suadebat? at prohibebat. quod enim bellũ justius, quod honestius? Cogebat necessitas? at victoriam retulerat. quid autem necesse est facere victori? Illud erat, Restincto Turciæ incendio, funestam belli facem in Europam transferre statuebat. Hic igitur utrum vos, cúm de bello contra Turcas gerendo ageret, ad incolumitatem vestram in tuto collocandam, an ad Dominationem sibi pariendam incitavit? Illud egit, illud meditatus est, illud ab initio cogitavit: primúm, ut vestro labore, vestra virtute Tyrannum Asiæ debellaret: deinde, ut Imperator, arbitratu suo, quod sibi visum fuisset, cuique assignaret: tum, ut potentissimus, vestris vos armis trucidaret: ad extremum, ut victor omnium, non de Europa tantúm, sed de universo terrarum Orbe triumpharet. Num illum tantâ multitudine armatorum stipatum Turca repellere, num quis sociorum huic Leoni portionem de prędа ullam detrahere, num quis ferociam ipsius atque violentiam comprimere potuisset? Quid ergo de Principatu Orbis abfuisset? nihil, nisi labore vestro atque periculo acquisitus, nisi perornatus spoliis exuviisque vestris & Asiaticorum Gazâ triumphus. Hoc consilium Philippi, hic finis, hæc societas fuisset. Itaque vos ego miseros atque adeo miserrimos omnium mortales esse judico, qui ma-

ximorum ſpe præmiorum adducti, exitium vobis ipſi tæterrimum paratis. Tu, Pontifex, qui cælum terrámque miſces, Leonem eſſe, quem paſcis, ignoras? qui voti compos ſui Romanæ Lupæ catulos diſcerpet? Vos Sabaudi, vos Guiſii, quó ruitis inſani? non ſentitis Tyranni adminiſtros eſſe calamitoſos, Philippi calamitoſiſſimos? horribile eſt, inviſum Deo hominibúſque Tyrannum adjuvare. eſt enim illud commune fatum omnium Tyrannorum, ut non modó ipſi, verúm etiam illi, quibus utuntur miniſtris, iræ Divinæ & juſto bonorum dolori duriſſimas ſcelerum pœnas expendant: horribilius autem illum adjuvare, qui exſilium & egeſtatem pręmia benemeritorum, mortem naturę finem, cruciamenta pœnam eſſe arbitratur. Tu, Bavare, nullum furandi finem facies? profectó ſacrilegam iſtam, quam deglutiſti, pecuniam evomere te ſitiens auri Hiſpanus jubebit. Tu, Parma, niſi maturé prudentiæ clypeum obvertas tuæ, hęrebis. an virtutem fortunámque alienam formidoloſam eſſe Tyrannis ignoras? Cæca furore Ambitio, immemor meritorum Avaritia, quos plurimúm diligere deberet, peſſimé odiſſe incipiet, tum, cúm plurimis eorum vigiliis atque laboribus Dominatum ſuum firmarit. Hęc fides, hęc pręmia ſunt, hęc promiſſa Tyrannorum. Quamobrem Vos, O Principes Orbis Chriſtiani, fortiſſimi viri, appello, Quouſque tandem indignam vicinorum cędem ſpectatis? cur juſtum neceſſariúmque bellum non ſuſcipitis? cur communem perniciem, commune periculum communi auxilio atque virtute non propellitis? Nihil-ne ſalus ſubditorum, quæ commiſſa vobis eſt, nihil Libertas, nihil Patria vos, nihil finitimorum oppreſſio movebit? non idem ignis, non eadem

flamma

flamma vos vicinósque vestros incendit? Si proximi vicini ædes flagrare cœperunt, accurrimus subitó, omnes advocamus, perinde, quasi res nostra agatur, laboramus: & hoc perniciosissimum Ambitionis incendium, quod non unũ aliquem angulum, sed universam inflammavit Europam, non omni vi atque conatu restinguemus? una nobis omnibus salus est, una Libertas, unum periculum, unus hostis, quem si a fortunis jugulísque nostris refrenare velimus, capiamus animos tanto conatu dignos; arma sumamus; unà cum vicinis in pulverem, in dimicationem prodeamus. Nec est, quód infirmum, quód inermẽ, imperitum esse hostem putemus: cum infestissimo potentissimóq; Hispaniarum Tyranno est nobis omne certamen. Qui non Oriente, non Occidente, non utráq; Hispania, non Lusitania, non Sardinia, non Sicilia, non Campania, non Insubria contentus, avarissimos in fortunas nostras oculos animúmq; defixit; qui, ut omnes belli vires in nos unos converteret, Turcam indutiis, Regiones omnes quas aut vi, aut dolo subegit, incredibili vigilantiâ perpacavit; qui exercitu, pecuniâ opibúsq; instructus miserrimũ Europę interitum minatur. Et cùm hostem tam potentem, tam acrem, tam vigilantẽ habeamus, quę, malûm, est illa sive socordia, sive timor, ut reconditos vaginâ gladios, obsita rubigine arma, hebetes iacere mucrones patiamur? perinde quasi de Belgarum dumtaxat, aut Britannorum, aut Gallorum, addo etiam Polonorum non potiús de salute totius Europæ decertaret Hispanus. Quod si ita est, si tantúm illud agitur, utrum vicini Libertatem tueantur, an serviant, non opem, Principes, vestram, non auxilium rogant: Vos fruimini tranquillitate vestra. illi per se, aut vincent, aut toties ab Hispano

petitas ſubjicient ſecuri cervices. Quamquam, ſi quid animi in vobis, ſi quid virtutis ineſſet, vos & inſignis Hiſpani injuria, indigna vicinorum clades moveret. Sin hoc ipſo contra illos bello ſalutem omnium Veſtram, ut cúm maximé, oppugnat, quæ vos ignavia, quę pernicioſa mora retardat? Majores veſtri, ſi quid ſociis acciderat, non ſecus ac ſi ipſis contigiſſet, ad arma perſępe iverunt. itaque diu Romanis reſtiterunt; multis magníſque prœliis vicerunt; vix tandem aliquando victi fuerunt. Nos, viri fortes, prô Deus immortalis, ubi eſt ille mos virtúſque majorum? modó hos, modó illos debellari vicinos videmus, num ſaga ſumere, num oppreſſis ſubvenire, num bellum gerere tentamus? Speramus ſcilicet Pacem; malumus inani ſpe diem ex die ducere, quám, ne ſociorum exitio ſpes ſalutis noſtræ excludatur, ſatis tempore providere. Et numquanam futura Pax eſt? certé, niſi quæ victoriâ & armis pariatur, nulla. quid ita? Philippus avarus eſt, ambitioſus eſt, Tyrannus eſt. At priús unda flammis, priús aëri terra, priús omnia omnibus, quám Libertati Ambitio, quám Paci Avaritia, quám Virtuti Tyrannis. his ille furiis agitatus, tantúm abeſt, ut pacari poſſit, numquam furere deſiſtet, niſi aut ipſe ruat in exitium, quod Deus Numine firmet, aut ſalutem Orbis terræ exſtinguat. Docet hoc depopulata Nova India, docet expugnata Luſitania, docet repentino armorum terrore obſtupefacta Polonia, percuſſa maximę Claſſis adventu Britannia: quid multa? Patria, pró dolor, noſtra Belgica, & miſerrimé labefactata Gallia exclamat. Quamquam quid ego Galliam nomino? quæ non modó veterem colorem & ſpeciem, ſed ne ſuccum quidem & ſanguinem retinuit. ubi ubi eſt illa quondam Gallia, ubi priſca

Liber-

Libertas, ubi ingens gloria Gallorum? tu, quæ florens magnæ Orbis parti præsedisti, sed præsedisti, nunc omni & ornamento dignitatis, & præsidio salutis, non possum diutius, includit vocem mæror, spoliata jaces. Ecquonam ex fonte hoc tantum malorum mare profluxit? non ex Avaritia, ex Ambitione promanavit? Itaque si Pacem speratis, tollite Ambitionem, tollite Avaritiam: sin hæ radices, nisi uná truncus eruatur, evelli non queunt, nolite, quæsó, quod evenire non potest, exspectare potiús quám, quod fieri fas est, cum sociis apparare bellum. Nam si quod bellum justum, pium sit atq. honestum, quod æquius, quod gloriosius, quod superis hominibúsque acceptius, quám hoc nostrum, quod pro Libertate Patriæ suscipitur, in quo vi vis illata defenditur? Si necessitas Barbaros, feras natura ipsa movet, ut alacriter se, latibula, fetúmque tueantur, quantó magis ratio homines, virtus ipsa viros monebit, ut Patriam, se liberósque suos contra vim atque injuriam strenué fortitérque defendant? Nos aras, focos, nos jura, leges, Libertatem, nos mœnia, muros, nos Patriam contra injuriam atque audaciam, contra perfidiam & impietatem, contra superbiam avaritiámque defendimus. Id laborat, id molitur, id pugnat Philippus, ut Remp. evertat, æquum, fas omne deleat, divina atque humana jura pervertat, alios in Servitutem abripiat, alios crudelissimé trucidet, fortunas nostras partim dissipet, partim egentissimis distribuat homicidis. Ille igitur libidinosus, impius, facinorosus sceleratum, injustum, exsecratum, non modesti, pii, honesti justum, plenum pietatis, plenum laudis, necessarium denique bellum gerimus. ut, si quis Deus vitia pœnis, virtutes præmiis compensat, dubium non sit, quin &

ille, unà laborantibus nobis, celerrimâ exitio factis illis suis dignissimo afficiatur; & nos debitâ virtuti & pietati nostræ tranquillâ Libertate perfruamur. Itaque laudo, laudo vos, PRINCIPES, Belgarum, qui bellum tam pium támque necessarium tam constanter & geritis & gessistis; Hostem Reip. PHILIPPVM, quoniam Principem habere non licebat, unâ mente judicastis. nam fieri quo pacto potest, ut non summo jure contra illum arma sumta sint, qui, priusquam id factum sit, Patriæ, Libertati, Naturæ denique impium nefariúmque bellum indixit? Te, magnanime PRINCEPS, te, PATER PATRIÆ, laudo, qui hâc eâdem necessitate coactus, cúm Regem summé semper coluisses, Patriam tibi cariorem esse & sanctiorem ostendisti; immemor illius, memor officii, memor pietatis, memor virtutis tuæ, defensor Patriæ, propugnator Libertatis, patronus Religionis fuisti. tu quidquid tibi carum sive natura, sive fortuna donavit, patrimonium amplissimum, sanguinem fraternum, quo nobis redemta LIBERTAS, corpus denique tuum pro patria constanter obtulisti. O Lux, O Spes, O Virtus Belgarum. Sed comprimam ego me, ne commemoratione pręstantissimi viri (nam quo modo non optimus ille, quem per summum scelus interfecit Philippus?) dolorem ipse scindam. Vos, Belgę, hanc retinete virtutem, quam ille vobis ut hereditatem, ut effigiem sui, ut se ipsum reliquit. Non enim splendor dignitatis, non nomen Principis, sed illa, quæ sibi quisque effingere potest, vigilantia, consilium, perseverantia, odium Tyrannidis, amor Libertatis, pecuniæ, voluptatis, doloris, mortis contemtus tot tantásque res, tam pulcras, tam salutares, tam gloriosas gesserunt. Quare hæc amplecti, hæc

cti, hæc imitari debemus. Te, REGINA, vósque BRITANNI, laudo: qui, cúm antea, tum etiam nunc Hispani scelere in apertum prolato, ad tuendam Patriæ incolumitatem, curam, laborem periculúmque Belgarum vestro labore, vestro periculo, vestra cura adjuvatis. Nec id mirum. quis enim vos hostis oppugnat? ille videlicet, quẽ Galgacus ille Caledonius, vester, sive civis, sive popularis, vir certé fortissimus planissimé descripsit. hunc severus ille & prudens Historiæ scriptor in Romanos ita loquentem induxit: *Raptores Orbis, postquam cuncta vastantibus defuere terræ, & mare scrutantur.* Quid si maria perscrutati omnia non quieverunt? quid si alterum Mundum invenerunt? quid si novos quotidie Mundos inquirunt? O plumbeos etiamtum stultósque Romanos, qui Gades Naturæ terminos esse crediderunt. Ecce extremi omnium Gaditani latiorem multó, quám ea, quæ Romanis nota, nedum subacta fuit, terram invaserunt. Quid porró? *Si locuples hostis est, avari; si pauper, ambitiosi.* Pulcré: nihil habeo, quod detraham; unum dumtaxat, quod addam. Hi sunt non tantúm in egentes superbi, verúm etiam crudeles. cúm Avaritiam prædâ non possunt, immanitatem cædibus pascunt. *quos non Oriens, non Occidens satiaverit.* Quid verius? quid certius? quid clarius? Atque utinam Oriente & Occidente, utinam Meridie contenti nefarias manus ab ipso, qui Tyrannis formidini fuit, Septemtrione abstinerent. ex quo videtis nihil esse, neque tam arduum, neque terribile, quod Avaritia & Ambitio tentare non ausit. *soli omnium opes atque inopiam pari affectu concupiscunt: auferre, trucidare, rapere falsis nominibus Imperium.* Quid? non ita se habet? non & ipsi vidimus millies, &

videmus

videmus quotidie, ubi rationem armorum invenire nullam possint, id agere Hispanos, ut honestatis velo turpitudinem, integumento juris vim iniurjámque tegant? Num, ut Regiones innumerabiles prætercam, cur Lusitaniam oppresserunt? cur Poloniam Britanniámque opprimere voluerunt? Num caussas habuerunt ullas? veras profectó nullas: num falsas? etiam, sexcentas. *atque vbi solitudinem faciunt, Pacem apellant.* Digna vel Apolline ipso sententia. omitto enim Siciliam, omitto Hispaniam utramque, omitto plurimas Regiones atque Provincias, quas, cúm fortissimo quoque cive orbatas reliquissent, pacatas appellarunt. quid! non una tantummodo India testis satis gravis & locuples, quam isti (quis non jure ingemiscat) non modó cultoribus, verúm ipsis etiam visceribus, auro atque argento avarissimé privarunt? Quare iterum vos laudo, BRITANNI, non eó solúm quód Hosti tam importuno támque nefario vos esse inimicos ostenditis, verúm etiam quód pristinam Caledoniorum virtutem imitati prudentiam majorem adhibetis. Illi si orientem belli flammam uno conatu restinxissent, numquam vicinorum conflagrassent incendio. Verúm, ut ad vos revertar, PRINCIPES, Quousque tandem, O viri fortes, dominantem videre & crudelem timere Tyrannum decrevistis? quem ad finem pulcerrimæ vindicandi Libertatem occasioni indormire statuistis? quamdiu & vires vestras, & incredibilem vincendi opportunitatem ignoratis? Etenim si Cælestis illa & Divina vis ullo se tempore declaravit, profectó hodierno die potestatem vobis fecisse videtur eligendi, vtrum hac tempestate gloriosé vincere, An ignominiosé in posterum servire malitis. Hęc utrum negligenda occasio, quó

ſio, quó celeriús ſerviamus? O calamitoſos! O Libertate, luce indignos! O deſidioſos mortales! Non-ne omnia experiri, non-ne extrema pati, non-ne emori per virtutem, quám per ſummum dedecus more pecudum ad lanienam trahi, præſtat? An igitur, ut liberé vivamus in poſterum, arripienda? Quid ergo? quid inertes moramur? cur dubitantes deſidemus? quin oblatam Divinitus fortunam amplexamur? pugnat Belgica; in armis etiam nunc eſt Gallia; tendit dextram Britannia; Terror ille Claſſis deſævit. Hæc autem nos omnia ſpectamus, audimus; &, quî debilitatam confringere potentiam, repulſam propellere audaciam, preſſam opprimere Tyrannidem, laborantes adjuvare ſocios poſſimus, non cogitamus? ita-ne recenti victoriâ frui quám uti malumus, ita-ne ſociorum ſalutem noſtram eſſe ſalutem neſcimus; Fuit, fuit illa quondam fortiſſimorum virorum conſuetudo, ut finitimis Tyrannide preſſis ſuccurrerent, bellum decernerent; commune periculũ conjunctis viribus propellerent: ne, dum ſinguli pugnantes vincerentur, univerſi perirent. O pulcrum prudénſq. factum. Concordia armat inermes; Diſcordia ſpoliat armatos: illa debilitatos confirmat; hæc confirmatos debilitat: illa confringit adverſarios; hæc ſtabilit inimicos. Diſcordia denique opes egeſtati, vires infirmitati, LIBERTATEM Servituti ſubmittit: Concordia paupertate opulentiam, imbecillitate potentiam, virtute vincit audaciam. Hac virtute contemti perſæpe abjectíque hoſtes florentes populos inclytóſque Reges devicerunt; hac Romani primúm univerſam Italiam, deinde Africam, Aſiam, ipsámque Europam ſibi ſubjecerunt: contrá, qui ceteroqui viribus invicti videbantur, ſolâ diſſenſione fracti

conciderunt. ſic olim Hiſpani, cúm interitum ſuorum ſpectare, quám avertere malebant, juſſa Romanorum, & ea, quæ viris indigna ſunt, pati debuerunt. Et hoc, quotiſcunque Hiſpanorum nomen audimus, non meminimus, aut, ſi meminimus, ne quando nobis idem accidat, proſpicere nolumus? Vigilemus, Principes; unâ mente pugnemus; &, ſi res ita fert, moriamur: ne, ut olim Hiſpani Romanis, ita nos ſervire cogamur Hiſpanis. Fuit in Romanis, cúm violentia abeſſet, virtus quædam; fuit fides, gravitas; fuit etiam illa, quæ turpitudinem Servitutis minuit, majeſtas. itaque ſive quod aliorum fatum erat ſervire, ſive quod ipſorum imperare, potentiſſimos Reges in ditionem imperii ſui redegerunt. In Hiſpanis veró quid invenias niſi crudelitatem, niſi perfidiam, inhumanitatem, faſtum, avaritiam, impudentiam, omnem denique improbitatem. ut ſi aperta res non eſſet, mores ipſi & natura clamarent, in unam modó Hiſpaniam confluxiſſe omnes & Gothorum Alanorúmque ſordes & fæcem Maurorum, & immaniſſimorum colluviem Barbarorum. Et nos, quorum eſt res propria Libertas, ſerviamus illis, quos nemo ne in ſervos quidem ſuos imperio dignos putet? Rejiciendum eſt omni conatu hoc jugum Servitutis nefarium: aut, ſi id facere non poſſumus, quæ forti viro Servitute potior, optanda mors eſt. Sed nihil nobis deeſt, niſi voluntas: ſunt arma, ſunt viri, ſunt opes, ſi pugnare certum eſt, magnæ; ſi ſervire decretum, nimiæ. nam quód inopiam, quód paupertatem prætendimus, fallimur, ne dicam, mentimur. accuſamus paupertatem foris, opulentiam domi oſtentamus. id quod ipſe hoſtis, niſi providemus, cúm ſpoliis ſe noſtris ornabit oſtendet.

det. Atque utinam nobis opes aut nullæ forent, aut, quæ ſunt, iis uti potiús, quam abuti vellemus; & civem ſuum Patria, & hoſtis hoſtem ſentiret. ſed perdit nonnullos, quæ, ſi opes abeſſent, nulla foret, Voluptas. nam qui ſibi divitias habet, ſectatur voluptatem: qui voluptatem amat, is odit dolorem; timet hoſtem; horret periculum. hæc qui facit, turpem Servitutem prȩfert honeſtȩ morti. Si vos igitur viros probare contenditis, exuite ſocordiam; omni curâ, vigiliâ, conſilio afflictȩ Libertati ſubvenite. adſpirabit voluntati fortuna; Deus ipſe virtuti favebit. nec enim hactenus ſceleratos hoſtes adjuvit, ſed ignaviam multorum deſidiámque punivit. Omnis calamitas, omnis clades noſtro peccato accepta fuit, non virtute hoſtium illata. odit Deus improbos, odit ſuperbos; diligit modeſtos & in extrema neceſſitate conſtitutos, modó ne ſint improbi, modó ne ignavi. Quare ſi virtute veſtrâ uti decreviſtis, en adeſt, adeſt illa, quam ſæpe jam optamus, quam optimus quiſque vel morte redimat, LIBERTAS. Obſtupeſcet conſenſionem hoſtis; ſentiet vires & nervos Concordiæ: & is, qui hactenus ut victor per univerſam volitavit Europam, ad Gades uſque ſuas ignominioſé recurret. Alius nunc status eſt, alia rerum facies, atque tum erat, cúm Claſſis illa in cervices totius Europæ immineret; cúm omnia plena timoris eſſent, plena fugæ, plena trepidationis. Omnes hodierno die mortales, qui adhuc metu mortis Servitutē tulerunt, receperunt animū recuperandȩ Libertatis: occaſionē ſibi deeſſe non putant: duces modó deſiderant: Vos, Principes, intuentur; vos expetunt: vos, ſi præire vultis, imitari volunt. Si igitur vobis ea cura eſt hoc tempore, is animus, poteritis hoc ſtudio, hac volūtate, hoc ardore plurimarum

gentium non modó veſtram, verúm etiam totius Europæ Remp. omni periculo in perpetuum liberare. ſin priſtinam vultis ignaviam tueri, omnia infeſta, Deum vobis ipſum adverſum, audaciorem multó quám antea & ferociorem hoſtem, miſerrimum denique exitium, ſed ſecuritate veſtra digniſſimum, exſpectate. Fervor ille multorum populorum morâ refrigeſcit; ſpes infringitur; fortium virorum virtus debilitatur: afflicta Tyranni violentia in dies ſingulos convaleſcit. Hanc occaſionem, O PRINCIPES invicti, hæc ſtudia plurimorum mortalium ne ad nihilum recidere patiamini, per Deum immortalem cavete. Nam quanta vobis neceſſitudo impendeat, non videtis? Agitur ſalus, Libertas Populi; agitur dignitas, auctoritas veſtra; agitur vita parentum, pudicitia liberûm atque conjugum: omnia quæ cuique grata, accepta ſunt, aguntur. Quis enim hæc omnia oppugnat? Ille, qui Indiam pæne totam, magnam Africæ, magnam Aſiæ, multó maximam Europæ partem divicit: ille, qui Iovem Capitolinum, furentem Guiſium, inſidiatorem Sabaudum, rapacem Bavarum Tyrannidis habet adminiſtros: Ille, qui irâ ardens, luctu amiſſæ Claſſis æſtuans, preſentem omnibus mortem intentat: Ille, cui nulla res, nullus ludus jucundior, quám ſanguis, quám cædes, quám ſtrages bonorum: Ille, qui naturâ avarus eſt, qui ambitioſus, & ut uno verbo cuncta comprehendam, HISPANVS. Quamobrem, PRINCIPES, quid agendum? An ſperanda Pax, An Servitus accipienda? non ita. Pacem pactione parere non poſſumus; Servitutem accipere non debemus. Ergo, quod ratio ſuadet, periculum jubet, neceſſitas cogit, vires omnes conjungemus, ut Aut glorioſé vincamus, Aut honeſté

neſté

nestè moriamur. Nam fortibus quidem viris servire nefas. nihil enim pejus dedecore; nihil fœdius Servitute, & cúm omnis est fœda Servitus, tumetiam hosti servire fœdius, Hispano servire miserrimum omnium atque fœdissimum. novimus Violentiam, novimus Superbiam, novimus Avaritiam. omnia turpia sunt, indigna sunt, non ferenda viris. Ergo, moriendum. moriamur. quid enim jucundius, quám si pro PATRIA contra TYRANNUM extremum vitæ spiritum cum honore, cum laude profundamus? Si mors necessitatem habeat Fati, parum horremus: cúm oppeti cum gloria possit, mori recusamus? quamquam neutrum, Nec Servire, Nec mori necesse est. si concordes laborare, si arma capere, si dimicare volemus, profectó & spe jam animisque vicimus; & re, Deo adjuvante, QVOD RATVM FIXÚMQVE SIT, primo quoque tempore vincemus.

FINIS.

AD

MVNDI REGES

LIBERTATIS AMATORES.

NOMINE *Pontificis prædatur, Numine Maurus:*
Non Mauro cordi est Relligio? Regio.
Raptori, Reges, cur non occurritis Orbis?
Verùm Roma potens oscula nulla daret.
Temnite Pompificem Lenonem, temnite Romam:
Nescitis quàm sit Roma sinister amoR?
Grata viris virgo LIBERTAS: *quâ ardet Iberus.*
Quis, quæsò, est hostis nunc tibi Liber? IBER.

P. Liberius.

